

ВМГО "Молодий Рух"

Всеукраїнська мережа студентських громад

**СТУДЕНТСЬКЕ
САМОВРЯДУВАННЯ ДЛЯ
"ЧАЙНИКІВ"**

За редакцією
Артема Михайлюка

Студентське самоврядування для "чайників"

Мета посібника — допомогти активним студентам та ініціативним групам створити й зміцнювати студентське самоврядування у своєму вузі. Книжка стане в нагоді як початківцям студентського самоврядування, так і досвідченим лідерам.

Редактор **Артем Михайлюк**, координатор Спільки ініціативної молоді (СІМ)
Керівник проекту **Тимур Нагалецький**, керівник проекту "Всеукраїнська мережа студентських громад"
Літературний редактор **Роман Феценко**
Дизайн та верстка **Костянтин Несин**

При передруку або частковому використанні матеріалів посилання на ВМГО "Молодий РУХ" та Всеукраїнську мережу студентських громад обов'язкове.

(с) Всеукраїнська молодіжна громадська організація "Молодий РУХ", 2005
(с) Всеукраїнська мережа студентських громад, 2005

Авторський колектив:

Безноева Анна, Суми ("Права студентів")

Бершацький Дмитро, Київ ("Взаємодія з адміністрацією")

Гуменний Микола, Суми ("Права студентів")

Долецька Катерина, Кременчук ("Положення про студентське самоврядування")

Каюмова Олена, Київ ("Болонський процес")

Михайлюк Артем, Київ ("Вступ", "Робота зі студентами", "Взаємодія з адміністрацією", "Типовий план заходе ОСС, "Вибори до ОСС, "Структури студентського самоврядування", "Співпраця з іншими організаціями", "Нормативно-правова база у сфері студентського самоврядування", "Законопроекти про студентське самоврядування", "Досвід європейських країн у сфері студентського самоврядування", "Всеукраїнські організації студентського самоврядування")

Романцова Олександра, Київ ("Органи студентського самоврядування", "Права" органів студентського самоврядування", "Організація внутрішньої роботи ОСС)

Романчук Андрій, Кіровоград ("Як створити ОСС)

Рублевський Сергій, Дніпропетровськ ("Лідерство")

Хауляк Ольга, Львів ("Студентське самоврядування в Польщі")

Яцків Тетяна, Львів ("ОСС та профспілки")

Консультанти зі студентського самоврядування у Європі:

Анна Козловська, уповноважений представник Парламенту студентів Республіки Польща в Україні

Сергейс Сенканс, представник Ради студентів у Сенаті Латвійського університету

Дякуємо за допомогу в підготовці посібника:

Коновалов Артем, Харків

Кудряшова Ганна, Бердянськ

Курдюпов Денис, Харків

Пенов Вадим, Одеса

Сінченко Дмитро, Кіровоград

Тайокін Максим, Київ

Трохимець Олександр, Київ

Худяков Микита, Миколаїв

Чорний Олексій, Одеса

Ясенчук Олександр, Чернігів

До читача

Як студентам самостійно вирішувати власні проблеми й відстоювати свої права, не чекати на якесь чудо? Усе просто - необхідно створити й зміцнювати студентське самоврядування у своєму вузі. Саме про те, як це зробити і йдеться в цьому посібнику.

Навіщо тобі ця книжка?

Ця книжка — підручник зі студентського самоврядування. Вона допоможе тобі створити й розбудувати студентське самоврядування у твоєму вузі. Окрім тебе й подібних тобі активних студентів, ніхто не створить потужного студентського самоврядування. Тому мета книжки — не тільки допомогти, дати поради, навести слушний досвід, вказати напрямки розвитку. Вона допоможе тобі не тільки під час створення студентського самоврядування, а й дасть поради в щоденній роботі.

Для кого ця книжка?

Книгу написано для тих, хто робить свої перші кроки в студентському самоврядуванні. Для активних студентів та ініціативних груп, які прагнуть створити й зміцнювати студентське самоврядування в своєму вузі. Книжка стане в нагоді й досвідченим лідерам студентського самоврядування, хоча б для того, щоб дати її прочитати молодшому поколінню. Проти ми сподіваємося, що й досвідчені лідери знайдуть у ній щось цікаве для себе.

Ми спробували написати про складні речі простою й доступною мовою. Намагалися облишити зайву теорію й дати якнайбільше практичних знань, надати ту інформацію, що допоможе збудувати справжнє й незалежне студентське самоврядування.

Тож зичимо тобі, читачу, успіху і цій нелегкій, але благородній справі!

Вступ

Студентські роки більшість вважає чи не найкращими роками в своєму житті. Саме за студентства кожний стає по-справжньому дорослою людиною, сам приймає рішення, вирішує власні проблеми, і значна частина цих проблем - суто студентські проблеми, внутрішні проблеми в вузі.

Чекати на те, що проблеми хтось вирішить замість нас - доволі наївна думка.

Проблеми слід вирішувати самотужки. Будьмо реалістами, допомагати ніхто не стане. Утім, самому вирішувати всі проблеми важко. Саме тому необхідно об'єднуватися й вирішувати свої студентські проблеми разом. А це і є студентське самоврядування, коли студенти спільно вирішують свої проблеми.

Що таке студентське самоврядування?

Спочатку розглянемо, що таке самоврядування взагалі. "Великий тлумачний словник сучасної української мови" дає означення самоврядуванню як "*формі управління, за якого суспільство чи певна організація має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва*". З цього можна зробити висновок, що студентське самоврядування - це участь студентів в управлінні вузом.

Інакше кажучи, студентське самоврядування - це форма самоорганізації студентів, механізм представництва й відстоювання своїх прав, можливість самореалізації. Саме студентське самоврядування покликане захищати права студентів і бути їхнім представником в адміністраціях вузів.

У типовому положенні, затвердженому Міністерством освіти і науки України наведено таке визначення: "*Самоврядування у вищому навчальному закладі - це самостійна громадська діяльність студентів з реалізації функцій управління вищим навчальним закладом, яка визначається ректоратом (адміністрацією), деканатами (відділеннями) і здійснюється студентами у відповідності з метою й завданнями, які стоять перед студентськими колективами*". **Але ким має визначатися ця діяльність та її межі?** Невже ректоратом?

Слушне означення міститься в статуті Львівського національного університету. Там студентське самоврядування визначається правом і реальною здатністю студентської громади самостійно вирішувати питання в межах чинного законодавства й статуту університету. Визначення вдале, проте лишається відкритим питання про межі діяльності студентського самоврядування.

Але радше студентське самоврядування це діяльність, за якої студенти самі ухвалюють рішення й втілюють їх у життя.

Проблеми студентського самоврядування в Україні

Найбільша проблема - це брак прийнятної законодавчої бази. Майже єдиним законодавчим документом є вкрай недолуга й суперечлива 38 стаття Закону про вищу освіту.

Проблема й те, що немає чітко означеної компетенції органів студентського самоврядування, тобто визначених прав та обов'язків.

До того ж гостро постає питання невизначеного юридичного статусу органів студентського самоврядування (ОСС), що не дає права вступати в цивільні відносини. Серед важливих проблем слід відмітити й брак фінансування, протистояння профспілок, тиск з боку адміністрації вузу, її намагання керувати ОСС, інертність студентства й зневіра власними силами бодай щось змінити.

Органи студентського самоврядування

Студентське самоврядування можна реалізовувати в різній формі, як мітинг студентів із захисту своїх прав перед корпусом вузу чи то захист групою студентів своїх інтересів в кабінеті декана тощо. Однак під системним студентським самоврядуванням слід розуміти створення й діяльність *системи органів* студентського самоврядування.

Саме про органи студентського самоврядування і йтиме мова у цьому розділі.

Орган студентського самоврядування - це об'єднання студентів будь-якої частини студентської громади (вузу, факультету, гуртожитку тощо) для реалізації діяльності

студентського самоврядування. Тобто ОСС - це орган, що від імені студентів створює, ухвалює й реалізує свої рішення.

Органом студентського самоврядування може бути звичайна команда студентів, ініціативна група чи студентський парламент, рада, деканат та виконком.

Які ж основні **завдання органів студентського самоврядування?** Це:

- працювати на студентів;
- представляти й висловлювати позицію студентів;
- репрезентувати студентську громаду в адміністрації вузу й перед викладачами;
- захищати права й інтереси студентства;
- допомагати студентам та вирішувати їхні проблеми;
- інформувати студентство;
- сприяти створенню належних умов для навчання, проживання й відпочинку студентів;
- організовувати позанавчальне життя студентів: дозвілля, спортивні заходи, відпочинок тощо.

Теоретично завдання, компетенції, права й обов'язки ОСС закріплені законодавчо в 38 статті Закону України "Про вищу освіту". Але ліпше це розглянути на практиці.

Для виконання своїх завдань **ОСС має такі повноваження:**

- вирішувати питання, що належать до компетенції ОСС;
- ухвалювати рішення й вимагати їхнє виконання;
- захищати права й інтереси студентів (іноді ці очевидні повноваження заперечують, але ж вони впливають із завдань);
- користуватися навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою й оздоровчою базою вузу;
- мати доступ до інформації вузу;
- бути представленими у керівних органах вузу;
- самостійно вирішувати питання своєї діяльності, мати різноманітні форми тощо.

Описати всі повноваження майже неможливо. Ми спробували показати хіба що загальні напрямки. Звісно, що **ОСС має й обов'язки**, а саме:

- працювати в інтересах студентів і для студентів;
- представляти інтереси всіх студентів без винятку;
- захищати права й інтереси студентів;
- чітко дотримуватися законодавства України та Положення про студентське самоврядування свого вузу;
- виконувати рішення й вимоги вищих органів студентського самоврядування;
- інформувати студентство;
- звітувати перед студентством про свою діяльність.

Діяльність ОСС має полягати у розв'язанні студентами своїх задач і проблем. Це й впливає з самої назви. На справді, саме так і має бути. ОСС повинні брати на себе ті питання, які можуть і мають бути вирішені студентами самостійно

Тож розглянемо **типові сфери діяльності ОСС.**

- Дозвілля. Цілком природно, що ОСС приділяє увагу організації студентського дозвілля. Це, порівняно з іншими напрямками, найпростіше організувати. ОСС здатне взяти це питання повністю під свій контроль. Більшість ОСС свою діяльність розпочинали саме з організації дозвілля.

- Спорт. Організація спортивних гуртків і спортивних змагань.

- Організація навчального процесу. Участь в організації та вирішенні проблем. Мається на увазі саме організація навчального процесу, тобто такі питання, як-от розклад занять, придатність аудиторії, парт тощо. Саме питання організації навчального процесу є в компетенції ОСС. Органи студентського самоврядування можуть, і повинні, впливати на складання зручного для студентів розкладу, порушувати питання про належні умови навчання тощо.

- Житлово-побутовий напрямок. Студенти, що мешкають у гуртожитках, мають чимало складнощів. Студентське самоврядування покликане контролювати житлові умови й вимагати від адміністрації їхнього поліпшення. ОСС має *координувати процес поселення студентів і надавати згоду на їхнє виселення.*

- Студентські ЗМІ. Найпоширеніший варіант - це *газети* як друковані, так і настінні, можливе також і *дротове радіо*, програми якого транслюють протягом перерв.

- Відносини з адміністрацією. Організація *представництва студентських інтересів в адміністрації, ведення переговорів з адміністрацією*. Дехто вважає, ніби поява нової ланки між адміністрацією та студентами - це погано. Але ж ніхто не забороняє студентів звертатися до адміністрації вузу безпосередньо. Навпаки, саме ОСС структуровано представляють інтереси студентів. Представнику ОСС легше звернути ся до декана чи ректора, ніж пересічному студентіві.

- Наукова діяльність. Створення наукових товариств, проведення наукових конференцій. На науковій конференції з профільної спеціальності можна запрошувати провідних спеціалістів відповідної галузі, які й розповідатимуть, що зараз актуальне для вивчення, які дисципліни тощо. Тим самим можна *опосередковано впливати на зміст навчального процесу*.

- Навчальний процес. Вплив ОСС безпосередньо на навчальний процес - питання дискусійне. ОСС можуть контролювати якість навчального процесу. Скажімо, це може бути участь студентів у комісії з *перекладання іспитів* чи анкетування студентів наприкінці семестру для *оцінки якості роботи викладача* тощо.

- Права студентів. *Захист і відстоювання прав як всередині, так і поза вузом*. Це досить важливий пункт. Студентіві щонайперше потрібен захист, захист його прав.

- Допомога в організації гуртків та клубів за інтересами. Завжди є ініціативні студенти, які мають різні хобі: спорт, туризм, співи, вишивання, КВН, бейс-джампінг - все що завгодно, їм слід тільки *допомогти самоорганізуватися й вирішити різні адміністративно-організаційні проблеми*. Далі вони самостійно збиратимуться, шукатимуть нових членів тощо.

- Працевлаштування студентів. Як постійне - за спеціальністю; так і тимчасове - підробіток.

- Контроль адміністрації. ОСС мають постійно пильнувати й контролювати адміністрацію у питаннях, що стосуються якості навчання й супутніх послуг. *Контроль за виконанням умов контракту зі студентами контрактниками, зобов'язаннями перед країною з якісного навчання студентів бюджетників*.

Це далеко не повний перелік сфер діяльності студентського самоврядування. І **саме від тебе залежить, якими будуть галузі діяльності ОСС у твоєму вузі**.

Ще раз наголосимо, діяльність ОСС має полягати у вирішенні студентами своїх задач і проблем. Це й впливає з назви органів студентського самоврядування. Саме так і має бути - **ОСС повинні брати на себе ті питання, які можуть і мають бути вирішені студентами самостійно**.

"Права" органів студентського самоврядування

Слово "права" взято в лапки, оскільки мова йтиме не тільки про права в традиційному розумінні.

Існують такі права, що було закріплено за ОСС або традиційно, або у наслідок домовленості з адміністраціями різних вузів. Ці права - набутий досвід, і його можна використовувати.

Отже, ОСС *можуть розраховувати* на таке:

- на приміщення для діяльності ОСС: проведення нарад, прийому студентів, збереження документів та матеріалів, тощо;

- використовувати інші приміщення вузу, як-от актовий зал, аудиторії тощо, для проведення зборів старост та інших заходів;

- за відсутності власного приміщення використовувати приміщення деканату для прийому студентів і збереження документації;

- за необхідності - отримувати ключі від навчальних аудиторій;

- на офісне обладнання: столи, стільці, полиці, освітлювальні прилади тощо;

- на необхідну офісну техніку та її обслуговування: телефон, комп'ютер, принтер тощо.

На ремонт цієї техніки;

- на забезпечення канцтоварами й витратними матеріалами: ручки, олівці, маркери, папір, ватмани, картриджі для принтера тощо;

- власні стенди для оголошень та інформування студентів;

- користуватися технічним забезпеченням вузу, факультету та кафедр (ксероксом чи іншою оргтехнікою);

- у вузі, де виплачують стипендії, представник ОСС може брати участь у стипендіальній комісії, ухвалювати рішення - у вузі, де надаються знижки на навчання, ОСС можуть впливати на вибір студентів, яким слід нараховувати знижки, і на величину самих знижок;

- співпрацювати з ОСС будь-якого іншого вузу, міста, країни та студентськими асоціаціями;

- проводити заходи й реалізовувати проекти спільно з іншими ОСС, не зважаючи на відносини між адміністраціями вузів;

- співпрацювати з будь-якими громадськими організаціями, фондами, бізнес-структурами тощо;

- проводити будь-які дослідження, опитування й анкетування, публікувати їхні результати (наприклад, проводити опитування про наявність хабарництва у вузі);

- видавати свою газету, зокрема настінну (звісно, без цензури з боку адміністрації), мати свій Інтернет-сайт, свою веб-сторінку на сайті вузу;

- публікувати будь-які матеріали без цензури й узгодження з адміністрацією;

- брати участь у засіданнях ректорату й кафедр, представляти студентство на Вчених Радах будь-якого рівня, ви ступати з пропозиціями, зауваженнями й доповідями;

- представники ОСС мають права членства у Вчених Радах, виховних Радах, конференціях трудового колективу з правом голосу;

- висувати свої пропозиції з врегулювання питань, які стосуються студентства (а у вузі мало які питання його не стосуються), і домагатися їхнього виконання;

- звертатися безпосередньо до будь-кого з педагогічного чи адміністративного персоналу вузу, у тому числі й ректора, як письмово, так і особисто. І не тільки в приймальні години; ,

- ОСС може домовитися з керівництвом гуртожитку проте, що частину годин, яку студенти мають відпрацювати в гуртожитках, вони можуть відпрацювати, виконуючи завдання ОСС;

- здійснювати контроль за поселенням та виселенням студентів до гуртожитків;

- вимагати, щоб перевірки в гуртожитках відбувалися тільки за присутності представників ОСС. У документі, який засвідчує правопорушення, має бути підпис представника ОСС, що підтверджує наявність правопорушення;

- брати участь у складанні розкладу занять, вносити зміни до нього;

- відмовитись виконувати розпорядження адміністрації, особливо якщо воно не відповідає функціям ОСС або порушує його права;

- проводити збори так довго й стільки, скільки вважаєте за потрібне;

- порушувати на зборах будь-яке питання, що стосується студентів вузу, країни чи світу;

- запрошувати на збори представників адміністрації вузу, де вони "звітуватимуть" перед студентством, чи запрошувати інших, не пов'язаних з вузом, проте цікавих для студентів осіб;

- отримувати від адміністрації будь-яку інформацію про роботу вузу, зокрема фінансові звіти (наприклад, куди йдуть гроші, що сплачують студенти за гуртожиток);

- ставити питання щодо заміни викладача й домагатися позитивного вирішення цього питання;

- вимагати поліпшення навчальних і житлово-побутових умов - стан аудиторій, парт, дошок, кімнат в гуртожитку, приміщень загального користування - і контролювати цей процес;

- брати участь у будь-яких комісіях, що стосуються студентів, у тому числі й комісії з перекладання іспиту.

Звісно, цим переліком права ОСС не обмежуються. Проте в багатьох вузах навіть цими правами не завжди користуються.

Наостанок, слід підкреслити, що **права не надаються - їх слід брати**. Тож, успіхів.

Організація внутрішньої роботи ОСС

У цьому розділі йтиме мова про те, як ліпше організувати внутрішню роботу ОСС. Мається на увазі проведення зборів, діловодство, розподілення функцій тощо.

Проведення зборів

Збори проводяться з метою розглянути нагальні або концептуальні питання, ухвалити рішення й довести до учасників зборів необхідну інформацію.

Проводячи збори, слід чітко усвідомлювати для кого вони проводяться та з якою метою. Від того, для кого їх проводити й залежить спосіб здійснення зборів. Щоб не плутатися, умовно розділимо ОСС на два типи.

Перший - "Команда". Це справді команда, оперативна група (зазвичай до 10 людей), що збирається для вирішення робочих питань, ухвалення конкретних рішень та належного вирішення проблем. Збирається порівняно часто. Радше всього це виконавчий ОСС.

Другий - "Сенат". Це зазвичай виборно-представницький орган, який може складатися з чималою кількістю учасників. Він вирішує загальні й концептуальні питання, заслуховує звіти. Наприклад, конференція делегатів, з'їзд, засідання парламенту, ради тощо.

Збори "Команди". Це зовсім неформалізоване засідання. Робочі збори ліпше проводити регулярно, бажано обрати конкретний день тижня. Зазвичай головна мета засідання - *спланувати діяльність ОСС*. У випадку "Команди" варто планувати як робочі, так і неофіційні збори, як-от дні народження, виїзди на природу тощо.

Збори "Сенату". Ці збори не варто проводити надто часто. Раз на місяць або на квартал, залежно від того, що це за орган. Слід збиратися тоді, як виникне потреба. Це формалізовані збори, що *мають відбуватися за процедурою*. Їх треба ретельно підготувати: заздалегідь визначати дати проведення, питання, які буде розглянуто, скласти список, підготувати звіти й сповістити про це кожного з учасників.

До речі, слушно на такі наради *запрошувати цікавих гостей*, які можуть чимось допомогти або поінформувати - це можуть бути як представники вашого вузу, так і сторони особи.

На будь-якому зібранні слід оголосити *чітко визначеній порядок денний*. Крім того, необхідно *вести протокол*. У ньому необхідно розкрити головні пропозиції, рішення розподіл голосів під час голосування тощо. Протокол зборів підписує голова або головуючий та секретар, а зберігати протоколи слід в окремій папці за хронологією. Протоколи виступають підтвердженням правочинності дальших дій усього ОСС або його підрозділів. За звичай протоколи офіційно оформлюються вже після зборів. Протоколи мають бути доступні для ознайомлення членам зборів. На зборах, як правило, затверджують плани роботи, обирають відповідальних, а відтак і заслуховують їхні звіти.

До зборів необхідно готуватися. Потрібно проводити збори так, щоб вони були цікавими й корисними для учасників. Якщо збори проходять нудно, то на наступні збори ніхто просто не прийде. Не потрібно людей змушувати брати участь у зібранні. Проводьте збори так, щоб на них приходили! Не забувайте про те, що збори слід проводити для учасників, а не для себе.

Планування

Планування - невід'ємна складова якісної організації роботи. Адже це простий та ефективний спосіб організації своєї діяльності, а не тільки бюрократія. Якщо ти робиш планування для себе, а не для формальності, - це стане потужним інструментом у твоїх руках.

Планування - процес відображення твоїх думок на папері, під час якого відбувається *систематизація думок*, розкладання по полицях. Як іноді буває просто зрозуміти текст іноземною мовою і геть не під силу його перекласти. Те ж і з плануванням. До того ж це засіб ефективно передавати інформацію. Коли ідею оформлено як план, її простіше розуміють інші, крім того, не виникає проблеми на кшталт: "- Ти так казав. - Ні я так не говорив!"

Планування роботи

Мова йде про планування роботи, наприклад, на навчальний рік. Планування полягає в розподіленні всієї роботи на окремі проекти й заходи. До того ж можливий розподіл за напрямками роботи.

Окрім окремих проектів, можуть бути якісь системні періодичні функції, які виконують щодня, скажімо, перевірка пошти, організація зборів, вітання з днем народження тощо. Тому не слід забувати про системні функції - їх необхідно визначити, чітко відокремити й закріпити за певними людьми.

Під час планування вкрай важливим є *визначення відповідальних (за кожний окремий пункт може бути тільки один відповідальний) і строків виконання*. План, до якого внесено всі проекти за певний період, дасть змогу після його завершення оцінити

ефективність роботи ОСС, оцінити власні сили й виявити сфери, які потребують більшої уваги, ніж інші.

Для планування слушно використовувати таку таблицю:

проект/захід	відповідальний	термін

Не варто забувати, що в плані можуть бути якісь внутрішні питання, як-от розробка й виготовлення посвідчень членам ОСС, закрита вечірка, прибирання приміщення ОСС тощо. З офіційним планом (той що без внутрішніх питань) слід ознайомити студентів, можна ознайомити й адміністрацію.

Зразки планів роботи ОСС див. у розділі "Типовий план заходів ОСС".

Планування проекту

Планування заходу необхідно для того, аби побачити, що саме та як слід робити, які потрібно ресурси, які провести підготовчі дії. Планування дає змогу позбутися хаосу під час проведення заходу. І що вкрай важливо - написання плану допоможе углядіти "дірки" - що саме ви забули чи випустили. До складання плану проекту повинно входити:

- визначення суті заходу;
- опис дій, які необхідно здійснити;
- визначення цільової аудиторії;
- призначення керівника проекту;
- опис необхідного матеріального забезпечення;
- визначення кількості людей, потрібних для організації;
- визначення строків проведення;
- визначення дати здійснення проекту;
- визначення системи оцінки проведення заходу та звітності.

Для планування слушно використовувати таку таблицю:

частина плану	конкретні дії	відповідальний	термін

Окремо в плані можна зазначити пункти, які необхідні для підготовки заходу, пункти проведення заходу. Не забуваймо, що важливим є *визначення відповідальних* (за кожний окремий пункт може бути тільки один відповідальний) і *строків виконання*. По ходу реалізації проекту має відбуватися контроль за самим виконанням, Не бійтеся в разі потреби перепланувати.

Про повну реалізацію проекту, відповідальний звітує на зборах. А звітувати про виконання загального плану на голова ОСС на відповідних зборах.

Розподіл функцій

Розподіл функцій важко описати, тому що більшість "команд" вдаються до власного шляху розподілу функцій. Обов'язково передбачити функції голови та секретаря (або цілого секретаріату, який бере на себе функцію діловодства). Решта - винятковість вузу.

Втім, існують два основні способи розподілу, до яких вдаються, для поточної роботи ОСС: створення відділів (комітетів, комісій, департаментів) або робота за проектами. Ці два способи можна застосовувати одночасно.

Для створення відділу необхідно вибрати напрямок, в якому відділ працюватиме, і визначити керівника відділу способом, прописаним у положенні. Відділи можуть бути найрізноманітніші, наприклад, спорту, культурний, прес-центр тощо.

Під час роботи за проектом слід обирати готовий або розробити власний проект, обрати його керівника і залучити команду охочих до його реалізації.

Розподіл функцій досить важливий елемент менеджменту ОСС. Слід навчитися визначати обсяги робіт і відповідальності. Необхідно належно розподіляти роботу. Вчитися на своїх помилках і корегувати власні дії.

Діловодство

Діловодство - спосіб систематизації та зберігання документів ОСС. Воно необхідне як і під час поточної роботи, так і для передачі досвіду наступному поколінню.

Щонайперше вся документація поділяється на документацію різних відділів або комітетів. У кожного підрозділу має бути окрема папка або, можливо, цілий архів, залежно від обсягу документації, що стосується саме цього відділу. Крім того, усі документи, які стосуються окремого проекту теж, слід зібрати до окремої папки чи файлу.

До того ж окремі папки повинні бути у:

- протоколів;
- службових записок, звернень до адміністрації;
- звернень студентів;
- установчих документів, положень;
- листи та заяви, які писали ми;
- листи та заяви, які писали на адресу нам;
- договори та угоди.

Зберігати документи в порядку забирає час зараз, але дуже допомагає потім - коли через рік ви будете проводити аналогічний захід ви легко знайдете всі папірці і вам буде набагато простіше.

Усі документи не зайве зберігати і в електронній версії на жорсткому диску комп'ютера. Бажано, щоб розподіл документів на папки збігався з назвами папок у комп'ютері - це спростить пошук.

Окрім того є сенс зробити "номенклатуру справ", інакше кажучи, загальний перелік усіх папок, почепивши його біля місця зберігання папок. У кожному папку можна наклеїти перелік документів, що зберігаються в ній.

У нагоді може стати використання офісних лотків - своєрідних поштових скриньок для обміну інформацією. У кожного відділу має бути окремий лоток, до того ж лотки можуть бути у голови ОСС, *лоток для вхідних документів* тощо. Через ці лотки можна передавати всі документи. Ще однією корисною річчю може стати пробковий *стенд для внутрішніх оголошень*.

Забезпечення спадковості

Загалом в ОСС досить велика плінність кадрів. Це пов'язано з тим, що постійно приходять нові студенти (систематично це відбувається раз на рік, коли до навчання стає перший курс), реалізуються нові проекти, до яких залучаються нові люди. А хтось із активістів іде працювати. Для ОСС це доволі природний процес. Для того, щоб новачки не починали все з нуля, слід забезпечити спадковість.

Як це зробити. По-перше, проводячи заходи, необхідно *залучати як помічників студентів молодших курсів* - вони зможуть побачити, як усе робиться, навчитися і наступного року провести захід самостійно. По-друге, *збирати й систематизувати всю інформацію*, якщо раптово зміниться голова відділу, а попередник не зможе ввести його в курс справ, новачок зазирне до папки відділу і все прочитає.

Фінансування діяльності

Проблема фінансування завжди стоїть доволі гостро для ОСС. Якщо під проект знайти кошти цілком реально, то знайти кошти для поточної діяльності насправді важко. Джерелами фінансування для ОСС можуть бути:

- адміністрація вузу, факультету;
- спонсорські та меценатські кошти;
- кошти профспілки (при належному встановленні відносин);
- кошти, зароблені самостійно (цілком реально);
- фонди й донорські організації;
- бюджет міста, області та країни;
- благодійні внески, у тому числі й самих студентів.

Пошук коштів - окрема наука чи навіть мистецтво, яке звуть **фандрайзинг**. На жаль, це виходить за рамки цієї книжки. Але ж ніхто не заважає взяти до рук іншу книжку - книжку про фандрайзинг.

Лідерство

Що таке лідерство? От тільки не треба розумних визначень із підручників чи енциклопедій. Геніальне має бути простим, тільки тоді його можна зрозуміти.

Твоє особисте лідерство бере початок з того, що одного дня ти починаєш прагнути певних змін у власному житті. Якщо можеш змінити щось самостійно і робиш

це, то це ще не лідерство. Якщо ж не можеш або не хочеш змінити сам, і прохаєш це зробити когось за гроші, то це теж не лідерство, а феодалізм - експлуатація людини людиною.

Якщо знаходиш людей, які прагнуть того ж, чого й ти, і вони згоджуються на твою пропозицію об'єднати зусилля для досягнення змін - то це вже початок справжнього лідерства.

Ось як відбувається лідерство.

1. **Неспокій.** Лідера щось не задовольняє в його житті. Він відчуває, що якась річ неідеальна. Скажімо, у кімнаті гуртожитку чотири ліжка стоять невдало, і це забирає певну частку життєвого простору.

2. **Бачення.** У лідера з'являється новий план розташування ліжок, що передбачає зміни в кімнаті на краще.

3. **Створення команди.** Лідер розуміє, що в даному випадку йому ліпше створити команду, ніж братися до роботи одному. Разом легше пересунути ліжка, Для цього він доносить своє бачення сусідам по кімнаті, переконує їх у тому, що саме такі зміни потрібні й дає зрозуміти, чим саме ці зміни будуть корисні їм.

4. **Комунікації.** Внутрішні й зовнішні: внутрішні - з власною командою, зовнішні - на цільову аудиторію. Наприклад, із трьох сусідів твою думку поділяють тільки двоє, а останній вважає, що таке рішення буде для нього незручним. Що ж робити? Переконувати, шукати компроміс.

5. **Досягнення домовленостей і виконання рішень.** Ви пообіцяли "опозиціонеру", якщо він згодиться на пересування ліжок, ви подаруєте йому кольорового плаката, яким він закрий пошкодження стіни поруч за нового розташування ліжка. Унаслідок цього він дає свою згоду. Компромісу досягнуто.

Усе. На цьому лідерство закінчується і **починається менеджмент.** Ти або хто інший між вас (скажімо, найбільш компетентний) дає розпорядження решті, в якому порядку та які ліжка куди пересунути, підказує, як їх краще підіймати й нести або штовхати.

Як бачиш, без лідерства в житті кепсько - ліжка стоятимуть невдало. Приклад, звичайно, не дуже серйозний, але простий і зрозумілий. *Якщо розраховувати на те, що поруч тебе з'явиться лідер, завдяки якому ліжка стануть ліпше розташовані й буде впроваджено зміни, то чекати, можливо, доведеться доволі довго.* А то й не дочекатися взагалі - життя ж коротке. Тому ліпше **самому братися до лідерства.**

Як стати лідером? Дуже просто: "Хочеш бути щасливим - будь ним". На описаний приклад про ліжка здатний будь-хто без відчутних фізичних вад. Тому лідером може стати кожний. Але не кожному під силу речі серйозніші. Що ж робити? Тренуватися. Важкоатлет не береться підіймати рекордну вагу з першого ж дня тренувань. Інакше одразу зламає хребет, а тому прощайвай спорт і здоров'я. І плавець-початківець не бере участі в чемпіонаті України після тижня тренувань.

Застереження. Ти не можеш бути лідером постійно і в усіх процесах. Лідер - це не "крутий перець", який береться за всі починання й має бути усюди головним і завжди першим. *Найліпший лідер той, хто допомагає стати самостійним лідером людям зі свого оточення.* Сьогодні ти ініціюєш пересування ліжок, а завтра твій сусіда по кімнаті ініціює щось інше. Дозволь йому бути лідером у цій ситуації. І якщо він каже діло, стань членом його команди аж до завершення його проекту. І хай тобі цей абзац не здається примітивним. Це дуже важливе застереження. Либонь, кожен бачив, як "молоді й перспективні" лідери втрачали свій потенціал і припиняли зростання саме через таку помилку. Просто хтось хотів бути лідером для того, щоб здаватися саме "крутим перцем".

Справжній лідер той, хто щирий. Той, хто бореться за речі, які для нього важливі. Повір, оточуючі тебе люди завжди підсвідомо відчувають, наскільки ти щирий. І якщо щирий, то з легким серцем ітимуть за тобою.

Лідерство схоже на спорт. У спорті для досягнення ліпших результатів слід тренуватися. У лідерстві те ж саме. Більше того, існує один - єдиний спосіб навчитися плавати - увійти у воду й гребти руками й ногами. Так само існує єдиний спосіб навчитися їздити на велосипеді - осідлати його й крутити педалі. Хоча падіння й неминучі, але невдовзі нормально тримаються в сідлі навіть і малі діти. **Існує тільки один спосіб навчитися лідерству - взятися за нього й діяти.**

Що тобі допоможе? Знайди лідера-практика й працюй у його команді. Розпочинай роботу з ним над мікро-проектами. *Важливо, щоб ти брав відповідальність винятково на себе, тільки так ти зростатимеш як лідер.* Спілкуйся з сильнішими лідерами, радься з

ними, шукай у них підтримки. Але недовго. Пам'ятай, **справді сильним лідером станеш тільки тоді, коли почнеш вірити у власні сили й діяти самостійно.**

Вкрай важливо в лідерстві *вміти повести за собою*. І цьому можна навчитися винятково тренуваннями. Слід частіше водити людей за собою, саме так ця навичка й розвивається. **Як же запалити в душах людей вогонь?** Та зрештою ніяк. Не чіпай інших душ, зазирни в свою. Якщо сам палаєш якоюсь ідеєю, і не просто димиш, а іскриш і гориш, інші займуться від тебе. Коли щось турбує тебе по-справжньому, у тебе "іскри з очей і дим із вух". Хто не сирий, той займеться одразу. Хто сирий, дай йому час, хай спершу підсохне під твоєю енергією, а потім однак займеться твоїм вогнем.

Не бійся витратити вогонь своєї душі. Коли ти ділишся з іншими своїм вогнем, він не зменшується, а примножується. Адже вогонь - це не стільки енергія, скільки твоя внутрішня сила, що зростає від тренувань. Гори щодня, і невдовзі ти запалюватимеш дедалі більше людей навколо.

Хто сказав, що лідером слід народитися. Скажімо, чемпіоном з плавання треба якоюсь мірою народитися, а відтак чимало років, не покладаючи рук, працювати на тренуваннях. І вдається це справді одиницям. Те ж саме і в лідерстві. Лідером національного масштабу слід певною мірою народитися, а потім невтомно працювати багато років: робити зміни, вирішувати проблеми, рости й міцнішати, починаючи з мінімальних рівнів і закінчуючи глобальними проектами. Решта може підтримувати просто непогану лідерську форму - бути лідером в академічній групі, на факультеті, інституті, районі чи місті.

Можливо, хтось із тих, хто читає цей посібник, колись стане лідером національного масштабу. Цього не можна передбачити, це можна тільки перевірити на практиці. Адже лідером може стати будь-хто. Звичайно, не з першого дня, потрібен час і тренування. Що ж, бери й перевіряй себе!

Уперед, розпочинай з посильного: переставляй ліжка. А що робити далі, віримо, вирішиш самостійно.

Робота зі студентами

Насправді робота зі студентами - це найголовніше питання студентського самоврядування. І відповідно цей розділ мав би бути великим, настільки великим, що не вмістився б у книжку. Усього ми не напишемо, але спробуємо дати кілька корисних порад.

По-перше, **будь лідером**. Якщо ти будеш лідером, справжнім лідером свого курсу, факультету чи вузу, то в тебе все вдається. Але, щоб стати таким справжнім лідером, треба наполегливо працювати, не покладаючи рук, не шкодуючи часу, дуже довго - рік, а то й два. Як стати лідером? Читай попередній розділ.

По-друге, потрібно чітко усвідомлювати, що ти тут **заради студентів**, працюєш заради них і для них, хочеш бути саме їхнім лідером і вони твоя цільова аудиторія. Тільки усвідомлюючи це кожного дня знову у знову, постійно пам'ятаючи про це, можна досягти бажаного результату.

Питання, що найчастіше виникає під час обговорення роботи зі студентами, - **як студентів активізувати**. Насправді проблема полягає не в пасивності студентів, адже студенти, як і будь-хто з молодих, - активні. Проблема полягає у тому, що студенти не вірять у себе, у власні сили у можливість щось змінити. І це хвороба, страшна хвороба. Але не впадай у розпач - ліки є. І ці ліки мають назву "лідер". Це ті люди, які прагнуть змін, які вірять у себе, які щось роблять і заряджають цим решту.

Але все це загальні слова. Перейдімо до конкретних порад. Є два секрети, як побороти інертність і змінити ставлення студентів до ОСС.

Секрет перший - **розпочинай працювати зі студентами першого курсу**. Коли студенти приходять на перший курс, то потрапляють до нового світу. Вони відкриті для сприйняття, адже приходять з зарядом енергії, готові сприймати інформацію й готові до дії. І саме тут їх потрібно брати "тепленькими" й залучати до активного громадського життя. Якщо студента залучити до громадського життя з першого курсу, то відтак з ним можна буде працювати й на другому, третьому та четвертому курсах. Ти запитаєш: "А що ж робити зі старшими курсами, якщо з ними не працювали, коли вони були першокурсниками". Та, мабуть, нічого. Радше всього вони вже втрачені для студентського самоврядування, адже свою активність вони вже направили в інше русло. Звісно, ситуацію можна змінити й тут, але для цього потрібен чималий досвід. Тому слушно буде розпочати з початку, тобто з

першого та другого курсів. Особливу увагу слід приділити першокурсникам.

Секрет другий - **своєю роботою слід зачепити кожного студента індивідуально**. Студент має відчутти діяльність студентського самоврядування безпосередньо на собі. Потрібно працювати не для студентства, а для студентів. Відчуваєш різницю? *Намагайся допомогти вирішувати конкретні маленькі справи*. Розглянемо невеликий приклад: дискотека, класна відривна дискотека, на якій ОСС оголосять організатором і добре прорекламують. Непогано, але студент не відчує, що ОСС працює саме для нього. Інший приклад: у студента наявна проблема з передачею якоїсь довідки з рівня вузу на рівень факультету або навпаки. Для тебе це дрібниця й таке питання ти легко вирішуєш. Проте для студента це не дрібниця, а особиста чимала проблема, тому допомога ОСС була б для нього значущою. *Зачепити кожного студента можна не тільки через проблеми*. Можна організовувати, наприклад, конкурс "Міс факультету", де ОСС спілкується з учасницями, з членами групи підтримки тощо.

Як приклад використання цих двох секретів наведемо таку ситуацію. Через кілька днів після поселення студентів до гуртожитку твого факультету, потрібно обійти всіх першокурсників, що вселилися. Список "новосельців" можна взяти у завідуючого гуртожитком. Слід познайомитися з кожним і поцікавитися, чи існують у нього проблеми в гуртожитку. По-перше, *до нього прийшов сам голова ОСС факультету*, по-друге, ти радше всього *будеш першим, хто поцікавився його проблеми*. Чітко занотувуй кожну проблему, відтак систематизуй і передай до відповідних інстанцій: ОСС гуртожитку, завідуючого гуртожитком, проректора тощо. *Не обіцяй вирішити ті проблем, які вирішити неможливо*. Щодо проблем, які вирішити видається можливим, скажи, що спробуєш зарадити ситуації. Якщо справді вдасться частину проблем вирішити, а потім ще раз обійти студентів і поспілкуватися з ними, то отримаєш небачений ефект.

Не слід забувати, важливі контакти з конкретними людьми. Загальні проекти теж потрібні, але ніколи не завадить опитати кількох пересічних студентів щодо їхніх проблем. Це дасть змогу зрозуміти цільову аудиторію й підвищить твій імідж, якщо ці проблеми буде вирішено. Пропонуємо твоїй команді такий проект: протягом певного часу (тиждень або місяць) кожний член ОСС у вільній формі щодня опитує п'ятьох студентів. Ключовим моментом тут виступає контакт, постійне спілкування зі студентами. Адже пряме спілкування - це одна з найдієвіших форм реклами ОСС.

Спілкування та реклама це добре, але не слід забувати ще одну важливу річ - ставлення студентів до вас та ОСС змінює тільки конкретна робота, конкретні проекти, конкретний результат, які можна відчутти й "помацати". Вас оцінюватимуть не за тим, що та як ви казали, а саме за виконаною роботою. Працювати потрібно так, щоб вашу роботу було помітно.

Окрім того, слід зрозуміти, що студентство не однорідне. Кожна людина індивідуальна, а інтереси в кожного різні. Є різні студентські групи, тому й підхід до різних груп має бути різним. У різних груп різні проблеми, різні інтереси, це можуть бути й групи за інтересами чи просто різні курси. Наприклад, якщо першокурсників цікавить, де можна "прикольно" розважитися, то четвертокурсників цікавить, де знайти серйозну роботу, отримати кредит тощо. Створюйте проекти спрямовані на цільові групи.

Мотивація студентів

Нерідко виникає запитання: як мотивувати студентів? Щоб відповісти на нього, слід зрозуміти, що існують пересічні студенти, потенційні активісти, діючі активісти та студентські лідери. І мотивувати кожного з них потрібно по-різному. Розглянемо це детальніше.

Пересічний студент - це той, для кого працює студентське самоврядування, споживач послуг ОСС, йому геть ні до чого ставати якимось активістом. Його не потрібно мотивувати до активних дій, його просто необхідно зацікавити вашою діяльністю. Як? Дуже просто - зробіть так, щоб ваша діяльність була цікавою та помітною. От і все.

Потенційний активіст - це студент, якого ти хочеш залучити до діяльності у своїй команді. Тут не слід забувати про таке. *По-перше*, те, куди ти запрошуєш студента, має бути цікавим для нього. Або просто цікавим, або цікавим саме для нього. У кожного є вільний час і студент хоче його проводити цікаво. Запропонуйте йому щось цікаве, що наповнить його життя. *По-друге*, якщо ОСС матиме високий рейтинг поваги серед студентів, то залучитися до ОСС стане престижно. *По-третє*, якщо в студента є власна ідея чи проект, то тут уже ти маєш долучитися й допомогти в її реалізації, твоя підтримка й буде мотивацією.

Активіст - людина, яку певним чином уже вмотивовано до діяльності. Твоя задача - мотивувати його й далі. *По-перше*, потрібно робити так, щоб активістові було цікаво, щоб він відчував себе значущим, частиною команди, усвідомлював свою необхідність справі (не просто справі, а справі своїх товаришів). *По-друге*, потрібно давати активісту якусь свободу дій, але з чітким рівнем відповідальності. У межах своєї компетенції він сам має приймати рішення, але знати, що за них він несе відповідальність. Активіст має себе відчувати не виконавцем, а людиною, яка здатна приймати рішення (саме цим він і відрізняється від виконавця). Хоча інколи бувають і звичайні виконавці, тоді їм слід надати якнайсприятливіших умов для їхніх дій.

Студентський лідер - це лідер академічної групи, курсу, кафедри, гуртожитку чи якоїсь іншої групи студентів. Це не обов'язково активіст, який організовує щось на вищому рівні - факультеті чи вузі. Не завантажуй його додатковою організаційною діяльністю. Хай він ліпше працює зі своїм середовищем. Не надто втручайся до внутрішніх справ його групи, адже там лідер саме він. Допоможи йому зростати у своїй групі, навчи різним секретам роботи з людьми або дай прочитати хоч би й цю книжку. Він має відчувати твою підтримку. Хай він відчує, що його слово як представника частини студентів для тебе важливе.

Увага! *Активну позицію слід постійно винагороджувати*. Грамоти, подяки, статті у студентській газеті, особиста подяка чи зустріч із керівництвом мають використовуватися комплексно. Навіть якщо людина зробила щось незначне, похвали її: це додасть їй стимулу. Якщо людина помилилась, вкажи на її помилку, але скажи, що всі вчаться на помилках і нічого страшного тут немає. Це дуже важливо, щоб людина не зреклася намагань діяти далі. Хвалити ліпше публічно, а критикувати особисто.

Мотивуючи до якоїсь діяльності, слід пам'ятати такі речі. **Людина робитиме тільки те, що їй цікаво**. Не можна змушувати людину робити те, що їй не цікаво, чого вона не хоче, необхідно давати робити те, що їй цікаво, або зробити так, аби те, що вона має виконати, було для неї цікавим, зацікав її. Не можна давати вказівки - це не робота, де платять зарплатню і де працюють за гроші.

Людина - істота соціальна. Атому їй потрібне *суспільне визнання*, вона має відчувати себе значущою. Зроби так, щоб людина відчувала себе потрібною для оточуючих, щоб вони її поважали. Саме в твоїх силах зробити так, щоб робота людини була помітною. Завжди можна знайти когось. Наприклад, якогось першокурсника, що захоплюватиметься роботою людини. І це захоплення може стати для неї, як наркотик.

Вкрай важливо, щоб людина працювала *заради ідеї*, а не заради заохочення. Ніхто не стверджує, ніби заохочень не повинно бути. Заохочення мають бути обов'язково, але вони мають стати вторинними, а первинним має бути ідея. Людина повинна працювати заради справи. Якщо ж вона працюватиме тільки заради заохочення, то це швидко обернеться на роботу, за яку платять зарплатню, а тому весь час вимагатиме її підвищення,

Людей потрібно весь час *стимулювати й вмотивовувати*, їх не можна облишати. Доки в людини наявна енергія й бажання щось робити, їй весь час необхідно підкидати нові ідеї. І ці ідеї повинні мати такий вигляд, щоб у кожного в очах з'являвся вогник, щоб кожний повірив у ці ідеї, а для цього ти сам маєш у них вірити. Якщо людині щось вдалося, у неї з'являється бажання зробити більше. Не дай їй бажанню зачахнути.

Команда

Для твоєї роботи обов'язково необхідна команда. Про самостійну роботу без команди годі вести мову. Хоч як би добре й самовіддано ти працював, однак не здолаєш того, що зробить команда. Ти просто фізично не встигнеш виконати всіх справ, зі всіма поспілкуватися, адже з ними може поспілкуватися вся команда. Команда - найцінніше, що в тебе може бути.

Якщо ти лідер команди, то ти її створюєш і несеш відповідальність за неї. Як же створити команду? Стань лідером, відшукай людей, які не тільки поділяють твої ідеї, а й мають бажання щось робити. Згуртуй їх і створи команду.

Створення команди добре описано в розділі "Лідерство". У команді необов'язково всі мають бути лідерами, У гарній команді є і лідер, і генератор ідей, і організатор, і виконавець. Але команда має спільну ідею, довкола якої всі об'єднуються.

Створюючи команду в широкому розумінні - у сенсі цілого ОСС - спирайся на представників студентського середовища, базуй свою роботу на наявних лідерах студентських груп, курсів, факультетів. Якщо їх немає, то *знаходь у відповідному студентському середовищі активістів і виховуй з них лідерів*. Пам'ятай, що старости груп,

курсів, факультетів (не формальні старости, а саме лідери) не обов'язково стануть активістами й організаторами, достатньо, щоб вони добре працювали в середині свого колективу.

Щодо старост, одне з твоїх завдань зробити так, щоб старостами були справжні лідери, а вірніше навпаки, щоб лідери стали старостами. Не намагайся з формального старости виховати лідера. Зроби так, щоб лідера обрали старостою і він отримав формальні повноваження. На цьому шляху є чимало перепон: традиції вузу, низький імідж посади старости, байдужість групи. Але як показує наш досвід, це можна перебороти. *Постійно підвищуй роль старости, організовуй таємні голосування тощо.*

Важливим є й створення системи залучення активістів. Система залучення активістів має функціонувати постійно. *Вишукування активістів - одне з найголовніших завдань лідерів.* Весь час спілкуючись зі студентами необхідно думати, кого з них можна долучити до активної роботи. Найпростіше знайти активних людей і допомогти їм робити те, чого вони прагнуть або направити їхню активність у необхідне русло.

Пам'ятай, ти працюєш з людьми, які не отримують зарплатні й працюють з власної охоти. Підтримуй завжди їхню і ініціативу й поважай їх. *Стався до них, як до колег, а не як до підлеглих: не давай їм вказівок.* Найкращий керівник той, хто керує так, що люди цього не відчують.

Не забувай і того, що стосунки в команді спираються на "особисті" зв'язки. Для команди вкрай важливі неформальні стосунки. Організуйте спільні святкування, корпоративні вечірки, сходіть разом на шашлики чи відвідайте вихідними інше місто. А найкраще з'їздити разом на відпочинок або на тиждень піти в гори.

Інформування студентів. Дуже важливо, щоб студенти знали про вашу діяльність. Ви можете працювати добре й оперативно, так що більшість проблем студентів вирішуватимуться ще до того, як про них дізнаватимуться самі студенти. Але як тоді студенти оцінять вашу роботу?

Не соромтесь рекламувати свою діяльність. Якщо ви маєте якісь досягнення, якими спід пишатися, хай про них дізнаються студенти. Але не оберніть свою роботу на саморекламу. Рекламувати варто те, що зроблено, якісь реальні досягнення. Рекламувати потрібно й сам ОСС. Популяризація ОСС - важливий елемент вашої роботи. Необхідно створити такий імідж ОСС, щоб він став популярною й шанованою організацією між студентами.

Ви маєте бути відкритими, а інформація про вашу діяльність має бути відкрита й доступна. Обов'язково зробіть стенд для ОСС і регулярно розміщуйте на ньому інформацію про вашу діяльність чи просто корисну й цікаву інформацію.

Зробіть звіт по роботі ОСС за певний період. *Звіт зробіть у цікавій формі, ілюстрований фотографіями, і роздайте його студентам.* Пишіть про вашу діяльність у студентських газетах чи на Інтернет-сайтах, розповідайте про ОСС та його діяльність на зустрічах зі студентами, абітурієнтами. Але пам'ятайте, **найкраща реклама - ваша робота.**

Увага! Якщо ти лідер ОСС, то ти його обличчя і коли ти щось робиш, ти асоціюєшся з ОСС. Тому думай про свої вчинки. Ставши лідером ОСС, ти стаєш публічною людиною, і це на тебе накладає додаткову відповідальність. З іншого боку, на своєму авторитеті ти зможеш зробити авторитет ОСС.

Під час роботи з інформування студентів користуйся такими порадами:

- Розмовляй зрозумілою мовою, для цього можна використовувати молодіжний сленг, спрощувати формулювання тощо.

- Привертай увагу, наприклад, використовуй яскраві кольори та графічні зображення в об'яві, головне, щоб вона виділялася серед інших.

- Інформація має спонукати до конкретних дій, наприклад, інформація про місце та час проведення заходу.

- Інформуй заздалегідь і поступово. Як у рекламі DJUICE, плакати з зображенням логотипу та питанням "Що таке DJUICE?". На цьому етапі, людина запам'ятовує назву й логотип компанії. Через місяць друга порція інформації, що DJUICE - це мобільний оператор. Третя частина інформації знайомить із цінами.

- Інтерактивне інформування. Наприклад, рекламуючи вечірку, прийди до першої-ліпшої аудиторії й розіграй там два флаєри.

- Використовуй інформування, яке може зачіпати за щось "своє". Наприклад, перед

конкурсом "Міс факультету" зроби стенд з фотографіями учасниць та інформацією про них. Люди зацікавляться учасницею саме зі свого курсу й прийдуть вболівати за неї.

- Використовуй сучасні технології. Наприклад, комп'ютерний проектор для показу фільмів, презентацій або фотографій.

- Організуй заходи, до яких можуть долучитися волонтери або проведь "Дні відкритих дверей".

- Будь креативним.

Крім того, щоб студенти знали про вас, важливо, щоб і ви знали про студентів.

Важливо знати про студентське життя, їхні проблеми й потреби. Знати, аби робити не те, що вам заманеться, а що справді потрібне й цікаве студентам. Інколи ти робиш щось, що тобі здається вкрай важливим, а студенти на це не реагують. Можливо, ти робиш щось не те.

Проведи соціологічне дослідження - це може бути анкета, яку роздаватимуть усім охочим студентам, з питаннями про оцінку діяльності ОСС, визначення напрямків роботи ОСС чи визначення студентських проблем. Ефективний захід - зустріч зі студентами групи, потоку чи курсу де ти зможеш познайомитися з ними, обговорити проблеми, дізнатися як працює представник ОСС у цій групі. *Регулярні зустрічі зі студентами або їхніми представниками - дуже важливі.* Особисте спілкування, особистий приклад. Немає чого соромитись попити пивця зі звичайним студентством, щоб почути про їхні проблеми й почути їхню думку.

Організуй службу, яка постійно прийматиме від студентів прохання, звернення, скарги та просто питання (e-mail, пошта довіри, години прийому тощо). Підтримки студентів легко досягти виконанням їхніх вимог, вирішенням їхніх проблем так, щоб вони відчували турботу.

Увага! Розмовляй зі студентами простою мовою, мовою студентів. Не потрібно вести себе, як великий начальник. Не роби помилок - після того, як тебе обрали, продовжуй спілкування зі студентами, як і раніше. Не захворій на "зіркову" хворобу, зазвичай це стається непомітно для самого "хворого". Дуже добре, коли з тобою поруч буде людина, яка зможе завжди сказати, який насправді вигляд має ситуація та які помилки ти робиш.

Важливим складником роботи є популяризація участі в студентському самоврядуванні та суспільному житті серед студентів. Це має стати модно, студенти мають відчувати, що бути в ОСС - престижно. Але не обертай ОСС на закритий клуб. Найголовніше створити такі умови, щоб студенти відчували свою силу й значимість. Якщо студенти відчуватимуть свою силу, це стимулюватиме залучення до роботи нових людей.

Взаємодія з адміністрацією

Взаємодія з адміністрацією, беззаперечно, дуже важливий складник роботи ОСС. Адміністрація контролює більшість питань пов'язаних зі студентством, має ресурси, керує вузом та має вплив на студентів. Тому без співробітництва з адміністрацією буде складно.

Але для початку, з'ясуймо, що ми маємо на увазі, коли кажемо "адміністрація". Наприклад, ОСС факультету може підтримувати постійний зв'язок з деканатом, заступником декана, деканом. Кожний елемент ланцюга адміністрації видає свою порцію інформації про поточну ситуацію на факультеті. Деканат може першим сказати, які в студента проблеми з навчальним процесом, заступник декана може підказати, як ці проблеми вирішити, а декан може допомогти їх вирішити. Висновок - адміністрація це не щось одне, *адміністрація складається з різних адміністративних підрозділів і посадових осіб, з якими вирішуються різні питання.*

Ось тільки підходити зі всіма питаннями до адміністрації краще, не як до посадових осіб, а як до особистостей. Тільки особистий підхід допоможе вам вийти на інший рівень роботи з адміністрацією. Потрібно налагодити такі особисті стосунки з представниками адміністрації, щоб для вас стало звичним поспілкуватися з ними про життя, погоду тощо. Відтак ваші розмови з адміністрацією сприйматимуться, як розмова з товаришем. Висновок - **створюйте ваші стосунки з представниками адміністрації, як зі звичайними людьми.**

Спілкування з адміністрацією повинно мати регулярний характер. Регулярність залежить від багатьох чинників. Зустрічі ОСС з ректором є сенс проводити раз на тиждень або на місяць. Щоб такі зустрічі справді були регулярними, доцільно домовитись про якийсь

фіксований день, наприклад, кожний другий понеділок місяця. А ось голова ОСС факультету може спілкуватися з заступником декана щоденно. І тут якогось конкретного часу призначати немає потреби. **Висновок** - налагодьте регулярне спілкування з адміністрацією.

Серед адміністрації можуть бути як ваші прихильники, так і недоброзичливці. Ваша задача - знайти своїх потенційних прихильників і обернути їх на просто прихильників та користуватися їхньою допомогою. Чому вам можуть симпатизувати? Бо сам прихильник молодий, або сам колись був студентським активістом, йому подобається те, що ви робите, чи просто ви йому подобаєтесь. До речі, прихильники можуть бути зовсім не зі студентського напрямку управління вузом. **Висновок** - *шукайте "своїх" людей серед адміністрації або виховуйте їх*. Як і в будь-якій справі, у нашій важливим є досвід. Як можна використовувати для того, щоб отримати підказку, як з тією чи іншою людиною спілкуватись. Більшість співробітників вузу є ще й викладачами - знайдіть студентів, які в них навчаються й дізнайтесь секрети спілкування. **Висновок** - *використовуйте досвід інших у спілкуванні*.

Для кожного питання є своє місце і час, які можна з'ясувати методом проб і помилок або за чіткої підказки. Звісно, є питання, які не варто вирішувати "на бігу" в коридорі. І взагалі, коридор не найкраще місце для спілкування. Не всі питання слід вирішувати, коли ваш співрозмовник поспішає, наприклад, до дому або на якусь нараду. Чи просто зрозумівши, що людина не в гуморі і сьогодні її краще не чіпати. **Висновок** - *кожному питанню своє місце і час*.

Тільки не слід думати, ніби адміністрація нічого не попросить в обмін на її намагання допомогти вам. Вона використовуватиме вас так, як тільки зможе. Представники адміністрації ніколи не прогавають шансу використовувати активістів ОСС у своїх шлях, для виконання своєї роботи, скажімо, пересунути шафу. І саме тут виникає проблема як не обернутися на хлопчиків для пересування меблів. По-перше, для цього потрібно довести адміністрації, що ви здатні на щось значно більше. Ви можете самі інколи виступати з ініціативою про допомогу, але це має бути щось принципово більше, ніж пересування столів чи перекладання папірців. Якщо адміністрація звертатиметься до вас із вирішенням складних студентських задач, це свідчитиме про рівень довіри до вас. І якщо ви питання таки вирішуєте, то адміністрація зрозуміє, що ефективніше до вас звертатися не з шафами, а з чимось важливішим. А по-друге, просто майте гідність! **Висновок** - *необхідно буде й адміністрації допомагати, але майте гідність*.

Поговорімо ще про допомогу адміністрації. Ви можете самі запропонувати адміністрації допомогу. Знайдіть щось таке, що вам легко організувати, а для адміністрації це важко (важко з різних причин - брак організаторських здібностей, невміння працювати з молоддю, невміння працювати з комп'ютером тощо). Тож запропонуйте свою допомогу. Дуже важливо, щоб ваша допомога була істотною, тому знайдіть те, що в адміністрації викликає "головний біль" - це не обов'язково має бути глобальна проблема, проте в адміністрації явно від неї болить голова, тож вирішіть саме цю проблему. Але слід пам'ятати, у жодному разі не обертайтеся на підрозділ адміністрації, ваша мета працювати заради студентів. **Висновок** - *знаходьте в адміністрації причини "головного болю" і позбавляйтесь його*.

Під час стосунків з адміністрацією важливо інформувати її про свою діяльність. Часто буває так, що адміністрація не уявляє, як багато корисного робить ОСС. Тож ваша задача донести цю інформацію до адміністрації. Наприклад, надайте адміністрації копію звіту про свою діяльність, запросіть представників адміністрації на збори ОСС, періодично розповідайте про свої досягнення. **Висновок** - *інформуйте адміністрацію про свою діяльність*.

Ще одна порада, тисніть на гордість адміністрації. Скажімо: "На інших факультетах є студентська газета, а в нас немає". Принесіть і між іншим покажіть декану студентську газету іншого факультету, а згодом прийдіть з пропозицією випускати свою газету. Скажіть декану: "У нас кращий факультет - має бути й кращий ОСС".

Підіб'ємо підсумки. З адміністрацією є сенс співпрацювати й це слід уміти робити. Зокрема, шукайте чим ви можете допомогти адміністрації, шукайте "головний біль" адміністрації. Майте власну гідність - не обертайтеся на придаток адміністрації. Постійно спілкуйтесь з представниками адміністрації, інформуйте їх про свою діяльність.

А що ж можна отримати від адміністрації? Все дуже просто - це отримання інформації, отримання ресурсів, отримання допомоги, делегування частини своїх прав, співучасть у прийнятті рішень.

Одним із цікавих механізмів підтримання взаємодії з адміністрацією може бути оформлення Угоди про співробітництво. Тут можна взяти за взірць колективний договір між адміністрацією та трудовим колективом. Але це тільки приклад. Така угода повинна бути лаконічною й чіткою, у ній слід уникати невиразних понять і декларацій, Якщо Положення про студентське самоврядування потребує складної процедури легітимізації, то Угоду можна швидко розробити, оформити й урочисто підписати.

Боротьба з адміністрацією

Не завжди вдається товаришувати з адміністрацією. Інколи ви змушені боротися. Боротися з адміністрацією вкрай важко, оскільки законодавчо не передбачено прав відносно адміністрації та механізмів впливу. Наразі єдиним дієвим методом лишаються акції протесту. Але крім цього, є досить інших можливостей для боротьби.

Розглянемо кілька конкретних порад:

- Законодавство. Спираючись на нормативно-правову базу можна відстоювати конкретні закріплені в нормативних актах права. Наприклад, вимагати від ректора зменшити кількість іспитів у сесії буде більш дієвіше, якщо послати ся на відповідну норму Положення про організацію навчального процесу.

- Працювати напряду з ректором. Часто ректор вважає питання студентського самоврядування достатньо дрібними для себе й перекладає їх на відповідного проректора. Проте проректор може мати власну точку зору, яка не збігатиметься зі студентською, і навіть при бажанні допомогти у нього може забракнути адміністративних повноважень. *Саме ректор у вузі є тією людиною, яка приймає принципові рішення й розпоряджається фінансами*. Справді, для ректора деякі питання можуть бути дрібні й непринципові, і він на відміну від проректора вирішить їх позитивно. Важлива постійна робота з ректором. Ректор навіть великого вузу має періодично зустрічатися з ОСС вузу, наприклад, раз на тиждень, але не рідше як раз на місяць. Ця порада поширюється й на роботу з деканом на факультеті.

- Диктофон. Використання диктофону під час зустрічі з адміністрацією вирішує з погляду моралі кожен для себе. Питання моралі містяться, мабуть, не в самому процесі записування, а у використанні запису. Крім наявності зафіксованих слів керівника, з диктофону можна отримати іншу користь: прослухавши запис зустрічі після переговорів, можна подивитись, як ви вели переговори, яких помилок припускалися (щоб не повторювати їх знову). Крім того, прослуховуючи запис у спокійній обстановці можна почути чимало нового в тому, що сказав керівник, бо під час зустрічі ви були налаштовані слухати тільки питання, які вас турбували.

- ЗМІ. Адміністрація не бажає виносити проблему за межі вузу. Більшість ректорів прагне мати демократичний вигляд, тому є доцільним залучати ЗМІ для висвітлення вузівських проблем.

- Колегіальність. Колегіальність має проявлятися в прийнятті рішень. Будь-які рішення, які можуть викликати незгоду або протидію адміністрації мають прийматися колегіально. Керівнику ОСС у разі вимоги ректора/декана змінити своє рішення, замість того, щоб сперечатися, простіше буде сказати, що рішення прийнято колегіально він вплинути на зміну рішення не може. Колегіальність має і також проявлятися у виборі керівників ОСС. Якщо керівника обрано невеличкою групою людей, то змінити його адміністрації буде набагато простіше (натиснувши на людей, що його обрали), ніж змінити керівника, обраного студентським загалом або прямим голосуванням студентів.

- Офіційні папірці. Використання офіційних папірців є корисним, коли немає змоги зустрітися з ректором/деканом чи він обіцяє вирішити проблеми, а потім про це, нібито забуває. У такому випадку потрібно оформити звернення від ОСС офіційно. Удвох примірниках принесть його до канцелярії чи загального відділу, віддайте один примірник, зареєструвавши його, перевірте, щоб занесли відповідний запис до журналу, а на вашому примірникові поставили штамп, дату і номер. З цього моменту вступає в дію закон Про звернення громадян. *Більше того система керування у вузі є бюрократичною і без папірця вашу проблему не можуть вирішити фізично*.

- Гра в "слухняний ОСС". Можна якийсь час бути слухняним стосовно адміністрації. За цей час можна отримати приміщення, телефонну лінію, комп'ютер та офісну техніку. А після цього можна створити межу в стосунках з і адміністрацією - на щось ОСС погоджується, а на щось ні. Відібрати надане приміщення буде складніше (але можливо), ніж просто його не дати. Головне, що під час гри в "слухняний ОСС" можна буде без тиску адміністрації працювати зі студентами.

- Робота зі студентами. Хоч як би це дивно звучало, це і є головна порада з боротьби проти адміністрації. Саме постійна, наполеглива робота зі студентами протягом тривалого часу дає змогу напрацювати позитивний імідж, зробити так, щоб за вами стояли студенти, залучитися їхньою підтримкою. Якщо вас справді було обрано студентами, студенти вас знають, знають, як вас знайти, бачать вашу діяльність, відчувають, що ви захищаєте їхні права, тоді *ви будете справжнім студентським лідером і студенти будуть готові вийти за вами на майдан*. І повірте, якщо буде так, то про це знатиме адміністрація. Тоді ви зможете спілкуватися з адміністрацією не з позиції "дайте, будь ласка", а з позиції рівноправного партнера.

- Наглядова рада. У вузі, що має статус національного, обов'язково створюються наглядові ради, в інших вузах вони можуть бути створені. Склад рад затверджується Кабінетом Міністрів чи відповідним міністерством. До наглядових рад входять: бізнесмени, депутати, науковці тощо, які незалежні від ректора й можуть на нього впливати. Деякі з них публічні люди й зацікавлені в позитивному іміджі серед студентів, Порада полягає в тому, щоб знайти свою наглядову раду, розтормошити її й змусити допомагати ОСС та вузу.

- Місцеві депутати та органи влади. Не зважаючи на те, що вузи підпорядковано Міністерствам, фактичний вплив на ректора мають не Міністерства, а місцеві органи влади. Зазвичай у разі проблеми ви звертаєтесь до декана, проректора, ректора, відтак до обласного управління освіти та Міністерства освіти. *Але є й альтернативний шлях - у разі не вирішення проблем у вузі можна звертатися до місцевих органів влади та депутатів*. Повірте, це може бути дієвим.

- Соціологічне дослідження. Мається на увазі проведення анкетування студентів для фіксації студентської думки. Користуючись результатами соціальних досліджень можна стверджувати, що студентство має ту чи іншу думку. Крім того, ЗМІ полюбляють друкувати результати таких досліджень. Анкетування має охоплювати достатню кількість студентів, щоб вибірка вважалась репрезентативною. У разі, якщо студенти не бояться, *корисно робити не анонімні анкети*. Розглянемо ситуацію, ви приходите до ректора й кажете, що студенти вважають за необхідне відремонтувати парти. А ректор вам відповідає: "Так вважають тільки одиниці. Більшість студентів свідомі і вони розуміють важливість іміджу вузу й вважають, що обличчя вузу - це фасад головного корпусу. Тому вони вважають, що необхідно в головному корпусі замінити вікна на метало-пластикові". А насправді, там розміщено кабінет ректора. Тому, якщо ви проведете соціологічне дослідження й з'ясується, що 80% вважають за необхідне відремонтувати парти, а 20% вважають за необхідне взагалі придбати нові парти, то адміністрація не зможе спекулювати й прикривати свої вчинки інтересами студентів.

- Позов до суду. У разі порушень прав адміністрацією вузу можна подавати позов до суду, перевага цього кроку полягає в тому, що адміністрація почне серйозно ставитися до проблеми, крім того, це буде прекрасний інформаційний привід для ЗМІ - уявіть статтю "Студент Іваненко подав позов до суду на свій ВУЗ" і фото студента з позовом на фоні будівлі суду. *Але є в цій пораді й недоліки - після подання до суду адміністрація почне вбачати в студентів ворога*. І це зрозуміло, того, хто подав до суду мають за ворога. Тому перед тим як зважитися на такий крок, усе обміркуйте й порадьтеся з професійним юристом.

- Незалежна профспілка. Оскільки профспілки мають законодавчо закріплені права відносно адміністрації (Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності"), то інколи слушно створити незалежну профспілку. Для цього достатньо трьох студентів, які створюють незалежну профспілку чи первину організацію якоїсь незалежної профспілки.

- Зустрічі ректора зі студентами. Саме так, ректор особисто зустрічається з пересічними студентами, звичайно, що не з кожним окремо. Тому слід організувати періодичні зустрічі ректора зі всіма охочими студентами. Зустрічі мають бути обов'язково регулярними. *Доцільно, щоб ректор брав із собою проректорів*. На таких зустрічах студенти зможуть ставити питання безпосередньо ректору. Результатом має стати серія доручень посадовим особам, саме тому й бажана присутність проректорів, щоб унеможливити "переведення стрілок". Регулярність зустрічей необхідна, щоб на наступній зустрічі можна було проаналізувати, як виконуються обіцянки. На багато ваших питань, як лідера ОСС, ректор може відповісти обґрунтувавши складність їхнього вирішення, наприклад, розповівши, що сантехніки весь час пиячать, а тому не можуть полагодити крани. Пересічному ж студенту таку відповідь навряд чи дадуть.

Типовий план заходів ОСС

План роботи зручно складати на навчальний рік. Нижче наведено перелік конкретних заходів, з яких ви можете щось обрати для свого плану:

- чемпіонати з різних видів спорту (футбол, баскетбол, волейбол, міні-футбол, крос тощо);

- чемпіонати з шахів, ГО, рендзю, "крапок" тощо;
- чемпіонати з більярду, боулінгу, інших нетрадиційних видів спорту;
- розважально-спортивно-туристичні змагання на природі "Туріада";
- чемпіонати з комп'ютерних ігор;
- День першокурсника та Посвячення в студенти;
- вечір знайомств для першого курсу;
- дискотеки, їх можна приурочувати різним подіям; День студента. День факультету,

День Космонавтики тощо. Наприклад, на Хелловін можна зробити карнавальну дискотеку й провести на ній різні конкурси;

- свято День факультету, День вузу;
- свято День Святого Валентина, організація пошти валентинок;
- конкурс молоді сім'ї;
- конкурс на кращу групу;
- конкурси краси Міс факультету, Містер факультету;
- конкурс на кращу студентську фотографію;
- чемпіонат з ігор "Брейн-ринг" та "Що? Де? Коли?";
- чемпіонат КВН, організація ліги КВН;
- конкурс студентської творчості (пісенний, бардівський тощо); - конкурс Улюблений викладач;

викладач;

- конкурс Студентські дебати;
- День сміху, розважальні конкурси на перервах;
- проведення олімпіади з профільних дисциплін;
- організація наукових конференцій;
- організація кураторства студентів старших курсів у групах першого курсу;
- зустрічі зі студентами першого курсу, окремо з кожною групою;
- щорічні перевибори старост;
- систематичне проведення зборів ОСС;
- проведення звітно-виборчої конференції;
- участь у Дні відкритих дверей факультету/вузу;
- розповсюдження пільгових проїзних квитків;
- організація моніторингу власної роботи;
- організація документообігу в ОСС;
- вдосконалення внутрішніх положень ОСС;
- юридична консультація;
- центр працевлаштування студентів;
- проекти з соціального захисту студентів;
- школа лідерства для студентів;
- створення бази даних студентів вузу (членів ОСС);
- e-mail/SMS розсилання студентам вузу (членам ОСС);
- створення й підтримка студентського Інтернет-сайту;
- випуск студентської газети;
- випуск рубрики в газеті вузу;
- випуск інформаційного довідника для першокурсників;
- випуск таблиць для вписування розкладу з корисною інформацією на звороті;
- створення бази електронних конспектів і методичок;
- проведення анкетування студентів;
- стенд ОСС, постійне поновлення актуальною інформацією;
- організація зустрічей студентів з представниками адміністрації (у т.ч. ректором);
- організація зустрічей з цікавими людьми;
- організаційна допомога студентам в участі у міжвузівських конкурсах;
- інтелектуальний конкурс Студент факультету /вузу;
- конкурс кращий ОСС факультету серед ОСС різних факультетів вузу;

- пошук спонсорів;
- співпраця зі ЗМІ;
- допомога приймальній комісії;
- моніторинг стану гуртожитків;
- допомога ОСС гуртожитку в поселенні студентів;
- робота з першокурсниками з гуртожитків;
- співпраця з ОСС інших вузів;
- участь у конференціях ОСС України;
- підтримка програми обміну студентами;
- налагодження стосунків з іншими організаціями (молодіжними, громадськими тощо);

- проект із захисту студентських прав;
- систематичне виявлення й вирішення студентських проблем.

Окрім публічних заходів, не слід забувати й про внутрішню діяльність, про заходи спрямовані на активістів ОСС, на розвиток ОСС. Наприклад:

- виготовлення посвідчень членам ОСС;
- розробка логотипу ОСС;
- залучення нових членів, активістів, волонтерів;
- інформаційні компанії на покращення іміджу;
- тренінги для активістів ОСС;
- налагодження стосунків з адміністрацією;
- проведення вечірок для членів ОСС, спільний відпочинок на природі.

Майже всі наведені заходи згодяться як для рівня факультету, так і для вузу. Якщо ви організуєте заходи на рівні вузу, то потрібно задіяти факультети. Наприклад, проводячи конкурс Міс вузу, необхідно як попередній етап провести конкурси Міс факультету. Пам'ятайте, майже *вся робота зі студентами проходить саме на факультетському рівні*, і якщо ви працюєте на рівні вузу, то ваша задача налагодити роботу з активістами факультетських ОСС.

Важливо щороку вдосконалювати ваш план і збільшувати напрямки діяльності. Починати потрібно з невеликої кількості заходів, але проводити їх якнайкраще, щоб здобути повагу, по-перше, у студентів і, по-друге, в адміністрації. Краще провести менше заходів, але на високому рівні, щоб вони вийшли яскравими й запам'яталися. *Не зациклюйтесь на одних і тих же заходах, проводьте весь час щось нове.* Організуйте так, щоб студентам не було нудно, будьте креативними. Навіть якщо ви організуєте аналогічний захід, проведіть його по-новому. Наприклад, коли ви проводите дискотеки, робіть щоразу нові конкурси, вигадуйте щось нове. Люди завжди прагнуть нового. Різноманітні заходи дадуть змогу утримувати увагу.

Як створити ОСС

Ти прочитав попередні розділи посібника й вирішив, що для тебе та твого вузу все-таки необхідне студентське самоврядування. Це дуже добре. Це свідчить про те, що ти підійшов до процесу створення ОСС. У цьому розділі йтиметься про досвід та ідеї зі створення студентського самоврядування.

Отже, ти студент, який має на меті створити студентське самоврядування. Тож давай для початку складемо список, що тобі буде потрібно для створення студентського самоврядування:

- команда, бажано не менш, ніж з 5 студентів;
- хоча б мінімальні знання лідерства;
- приклади положень про студентське самоврядування;
- консультанті консультації.

А тепер по порядку розберемо кожний пункт.

Команда. Одному дуже важко реалізувати проект зі створення студентського самоврядування і такі намагання можуть завершитись навіть незданою сесією з відповідними наслідками, бо весь час у тебе піде на реалізацію цього плану, який тобі годі здолати самотійно. Тому підшукай людей, які можуть бути твоїми однодумцями і які мають здібності до лідерства. До того ж у команді повинні бути не тільки харизматичні лідери, а й особистості, що є гарними виконавцями. І чим кращого балансу ви досягнете, тим кращих

результатів слід сподіватися.

Знання з лідерства. На даний момент у бібліотеках та Інтернеті сила-силенна різних видань з теорії лідерства, тож головна задача для вас обрати собі цікавого автора й спробувати застосувати його теоретичні поради на практиці. Не зайвим буде вивчити й розділ "Лідерство" цього посібника. Але теорія без практики вам нічого не дасть, тому розпочинайте роботу зі студентами. Також пам'ятайте, що не всі поради стануть у нагоді.

Приклади положень. Правду кажучи, можна обійтися без лекцій зі студентського самоврядування, а вчитися по суті тільки на сухих статтях статутів і положень про різного роду Студентські ради, парламенти, сенати, уряди та колегії. Знання основ права й приклади нормативних документів про студентське самоврядування дають змогу написати Положення про студентське самоврядування свого вузу. Але після таких експериментів чи по ходу таких експериментів, слід, якщо ти не юрист, спілкуватися з юристом. Це може бути твій викладач правознавства чи друг-юрист зі старших курсів. Юридичний супровід захистить вас від нерозумних помилок,

Основне завдання положення - визначити структуру ОСС, повноваження й порядок обрання. Тобто по суті написання Положення є визначення структури майбутнього ОСС. Головне, щоб ви змогли передати ідеї щодо майбутньої структури й головних задач самоврядування у вашому вузі в Положенні. Про те, як написати Положення читай у розділі "Положення про студентське самоврядування".

Консультант. 50% успіху - це людина, що може передавати вам свій досвід організації студентського самоврядування, Також це може бути якась певна молодіжна організація, що займається розвитком студентського самоврядування, скажімо, "Молодий Рух". І ще порада, намагатися бути постійно в дискусії про студентське самоврядування, вона дає відчутні результати розуміння цього процесу.

Приклади положень і консультації можна отримати, звернувшись до вузу, де ОСС уже функціонує.

Отже, повторімо. Для того, щоб розпочати роботу над організацією студентського самоврядування, потрібно зібрати команду, навчитись лідерства, розробити проект положення функціонування майбутнього самоврядування й знайти людину, яка б змогла передавати вам свій досвід організації студентського самоврядування або отримати підтримку молодіжної організації.

Це у вас забере за гарної активності місяць-два. Також існує фактор особистості й бажання організувати самоврядування. Вважатимемо, що це вам вдалося і йтимемо далі. У процесі ця ідея має наорати публічного розголосу, про створення самоврядування мають знати студенти. Для цього ваша команда може зробити такі кроки, що допоможуть у цьому.

Перший крок. Організуйте конференцію з питань розвитку студентського самоврядування (або взагалі зі студентських проблем) і створіть на ній ініціативну групу зі створення ОСС або реформування старого й недієвого. Цю конференцію можна використати й для того, щоб залучити нових людей до "кістяка" вашої команди, називаючись уже ініціативною групою зі створення студентського самоврядування. В ініціативній групі непогано мати представників різних факультетів, це полегшить дальшу роботу з факультетами.

Для **другого кроку** вам буде потрібен лазерний принтер, фантазія, ваша дієвість і дієвість ваших людей. Фантазію й лазерний принтер здобути ще якось можна, а от дієвість слід організувати. Зберіть ініціативну групу, деякі люди в ній уже мають незначний досвід організації конференції (перший крок), інші з вогнем у душі. Роздайте кожному напрямок діяльності, наприклад, може бути така структура ініціативної групи:

- керівник ініціативної групи;
- заступник керівника;
- секретар;
- прес-секретар;
- координатори факультетів;
- виборчий комітет;
- піар-менеджер;
- соціологічний комітет.

Структура повинна відображати пункти вашої програми, яку ви реалізуєте ініціативною групою зі створенні ОСС. Пам'ятайте, що в ініціативній групі *кожна людина повинна мати своє завдання й відчувати свою потрібність команді*.

Третім кроком має бути розроблення програми дій і кроків діяльності ініціативної групи. Можлива програма на місяць:

- проведення круглих столів зі студентського самоврядування для кожного факультету;

- визначення основних проблем студентів вузу;

- проведення опитування на тему назви майбутнього ОСС (студентська рада, студентський парламент, сенат, колегія тощо);

- обговорення статуту з адміністрацією вузу;

- організація установчої конференції.

Цю програму бажано розмножити й роздати якомога більшій кількості студентів. Пам'ятайте, чим більше студенти будуть знати про діяльність ініціативної групи, тим швидше ви зможете провести установчу конференцію й налагодити роботу ОСС.

Наступним кроком є виконання програми дій ініціативної групи:

Проведення круглих столів. Ви можете використати досвід конференції з питань розвитку студентського самоврядування, що ви вже проводили, і в менших масштабах організувати її на факультеті. Головна порада, не розпинайтеся, розповідаючи всю конференцію, як демократизується вуз, якщо буде самоврядування, а спробуйте провести дискусію (це ж круглий стіл), з якої кожен учасник має винести думку, що якщо буде самоврядування то його побутові проблеми, потреби давати хабарі, проблеми проведення вільного часу й спілкування обов'язково вирішаться.

Визначення основних проблем студентів. Круглі столи можна використати для збирання інформації про проблеми у вузі. Також можна провести декілька тематичних соціологічних опитувань, щодо проблем студентства та стосовно наявних проблем у вузі. Це додасть вам сили в аргументації.

Проведення опитування. Це невеличкий піар-хід для збільшення відомостей про роботу ініціативної групи й залучення більшої кількості студентів до визначення назви ОСС. Хід простий, але ним ви покажете важливість думки кожного студента для ініціативної групи.

Обговорення статуту з адміністрацією. Ця зустріч визначатиме дуже багато, адже ви зустрічаєтеся з першою особою вузу, що вважає себе повноправним господарем, який керує всіма процесами й вашу роботу може оцінювати по-різному. Головна порада перед зустріччю, організуйте збори ініціативної групи, напишіть і розділіть між собою питання, які ви хочете поставити ректору. Загалом, головна задача для вас - переконати, що *студентське самоврядування буде корисним для вузу й допоможе в роботі ректора.* Саме так, адже ректорові не потрібні ваші репліки з демократизації вищої освіти й захисту прав студентів, ректор хоче вважати, що буде мати користь з існування цієї організації, то ж дайте йому це зрозуміти. Це ж не означає, що ви виконуватимете його вказівки.

Під час спілкування з ректором можна посилатися на законодавство, на існування студентського самоврядування в інших вузах, на Міністерство освіти і науки, на Болонський процес, на необхідність представляти студентську громаду вузу в студентських радах міського обласного та всеукраїнського рівнів.

Отже, щоб іти до ректора, слід чітко сформулювати вимоги студентів щодо ОСС, його положення й діяльності. І якщо при першій зустрічі адміністрація розкритикувала цю ідею, спробуйте дізнатися, що саме не подобається, проаналізуйте свої помилки, пошукайте компроміси. І коли ви виправили всі негаразди, йдіть знову до адміністрації свого вузу, другий раз їй буде складніше відмовити вам. Отже, потрібно набратися терпіння і у вас усе вдасться.

Якщо ректор не переконуваний, то, по-перше, звертайтеся по допомогу до загальноукраїнських студентських організацій, а по-друге, знаходьте приміщення й створюйте ОСС без адміністрації (законодавство це дозволяє).

Організація установчої конференції. Основними завданнями конференції будуть: прийняти рішення про створення ОСС у вашому вузі, прийняття положення про студентське самоврядування, вибори до ОСС (якщо за положенням це відбувається на конференції).

Організацію установчої конференції розглянуто в наступному розділі. Річ у ТІМ, що проведення установчої конференції майже нічим не відрізняється від проведення звичайної конференції.

Вибори до ОСС, конференція студентів

Згідно з діючим законодавством (стаття 38 Закону про вищу освіту), вищим органом студентського самоврядування вузу є конференція студентів або загальні збори. Саме вищий орган ухвалює положення та визначає структуру, повноваження та порядок обрання виконавчих органів.

Загальні збори - це коли в одному місці збираються всі студенти. Звісно, що стовідсоткова присутність не обов'язкова, зазвичай встановлюється якась гранична межа (мінімальна кількість присутніх), щоб конференція вважалася правочинною. Ця межа зветься кворум і зазвичай становить 2/3 або половину студентів.

Якщо студентів у вузі багато, то збирати загальні збори майже неможливо. У такому разі збирають конференцію студентів. Конференція - це збори, на які приходять представники, делеговані студентами, ті кого студенти делегували представляти їхні інтереси на конференції. Ці делегати не є старостами (навіть якщо старости обираються студентами), ці делегати мають на кожну нову конференцію обиратись наново. Обирати своїх представників мають самі студенти.

Найчастіше делегатів на конференцію студентів делегують студенти академічної групи на зборах своєї групи. Саме так, *щоб делегувати свого представника група має провести збори*. Може бути й так, що делегатів на конференцію студентів вузу обирають на конференціях студентів факультетів. Але делегатів на конференцію студентів факультету мають обирати збори студентів групи. Тобто при будь-якій системі проведення конференції мають спочатку відбуватися збори, які обиратимуть делегатів.

Конференція є формальною, бюрократичною, але дуже важливою процедурою. Саме на конференціях найчастіше обираються керівні органи й вирішуються найпринциповіше моменти. Слід вкрай відповідально поставитись до проведення конференції. Якщо ви десь схибите, то для виправлення доведеться скликати нову конференцію, а це не проста справа. Крім того, надто часто проводити конференцію не варто, це втомлюватиме студентів.

Як провести конференцію студентів вузу

I. Підготовка конференції

Прийняття рішення з проведення конференції

У Положенні про студентське самоврядування вузу має бути записано, хто скликає конференцію (наприклад, студентська рада чи секретаріат студентської ради). Під словом "скликає" мається на увазі процес підготовки й проведення конференції. Якщо конференція позачергова, то за чією вимогою вона скликається (наприклад, за власним рішенням, на вимогу не менше, ніж 10% студентів вузу).

Орган, який скликає конференцію має прийняти рішення про проведення конференції. Рішення має бути зафіксовано документально (наприклад, протоколом зборів студентської ради). Вимога проведення конференції має бути теж задокументована. У рішенні про проведення конференції зазвичай зазначається дата проведення конференції або термін, у межах якого вона буде проведена (але тоді буде потрібно додатково прийняти рішення про дату проведення).

У такому рішенні має зазначатися перелік питань, які планується розглянути на конференції. Це буде тільки план, тому що *конференція сама затверджує порядок денний*. Визначити перелік питань можна і пізніше, але важливо, щоб студенти, делегуючи своїх представників на конференцію, уявляли про що ітиме мова на конференції.

У разі якщо це установча конференція й немає органа, який має приймати таке рішення, то рішення приймає ініціативна група.

Визначення процедури обрання делегатів і затвердження квот

Якщо процедура обрання делегатів не визначена в Положенні про студентське самоврядування чи визначена нечітко (наприклад, зазначено тільки, що кількість делегатів не менше 1%), то орган, що скликає конференцію, має прийняти відповідні рішення. Рішення має чітко визначати, хто саме буде делегатом і принципи обрання делегатів (приклад №1: по студентів від кожної академічної групи, делегатів обирає група; приклад №2: два відсотки від загальної кількості студентів факультету, делегатів обирає конференція студентів факультету).

Відповідно до визначеного принципу й аналітичних даних (наприклад, кількість студентів по факультетам) затверджуються квоти. У подальшому кількість делегатів має

відповідати затвердженим квотам. Підчас визначення пропорцій і квот потрібно знати скільки людей уміщується в приміщенні, де ви збираєтесь проводити конференцію.

Обрання делегатів

Обрання делегатів дуже відповідальна процедура, це фундамент вашої конференції. Цьому процесові потрібно приділити відповідну увагу. Саме проблеми при обранні делегатів використовують для того, щоб визнавати конференцію нелегітимною.

Обрання делегатів має починатися зі зборів студентського колективу (радше всього група, потік або курс). На зборах має бути достатньо студентів (тобто має бути кворум, зазвичай це 2/3, якщо інше не зазначено в положенні). Студенти мають підтвердити свою присутність розписавшись у листі присутності. Головна мета зборів - обрання делегатів. Учасники зборів мають отримати інформацію про проведення конференції, про її тематику, про механізм представлення делегатів. Після обговорення питання відбуваються вибори делегатів відповідно до затверджених норм.

Рішення зборів має бути задокументовано, для цього оформлюється протокол за стандартними вимогами діловодства, де зазначається рішення зборів. *Радимо зробити універсальний бланк протоколу, в який достатньо буде вписати дату, аудиторію, номер групи, кількість присутніх і рішення зборів.* Зі зворотного боку може бути табличка для листа присутності.

Пакет протоколів зборів усіх груп (з підписами студентів) стане головним аргументом, який доводитиме, що ваша конференція - справжня конференція студентів, а не якесь випадкове збіговисько.

Проведення проміжних конференцій

У разі, якщо це визначено процедурою, то проводяться проміжні конференції. Наприклад, конференції студентів факультетів. До цих конференцій теж потрібно поставитися уважно. Усіх, хто їх проводитиме, слід навчити проведенню конференцій. Найкраще, щоб на кожну таку конференцію прийшов представник ОСС чи ініціативної групи. *Проміжні конференції мають відбуватися відповідно до процедури.* Рішення конференцій мають бути задокументовані й оформлені як протокол.

Чому варто приділити достатньо уваги проміжним конференціям? Тому що на цих конференціях переформовуються списки делегатів. Саме на цю конференцію може завітати заступник декана й дати свою пораду з виборів делегатів. Якщо на факультеті є дві сили й одна з них отримує більшість на проміжній конференції, то всі делегати, обрані на цій конференції, можуть представляти тільки цю силу.

Тож за можливості слід уникати проміжних конференцій.

Приміщення

Потрібно заздалегідь знайти приміщення для конференції. Приміщення має бути пристосоване для проведення конференції. Кількість місць має бути розрахована на можливість приходу, крім делегатів, ще й пересічних студентів. Потрібно бути впевненим, що на момент проведення конференції обрана аудиторія буде порожня й там не буде заплановано занять. Вам потрібно якимось чином за резервувати аудиторію для конференції. *Слушно написати листа (чи службову записку) з проханням надати вам аудиторію для проведення конференції.*

Крім того, у разі необхідності потрібно передбачити такі речі, як наявність світла, розеток, дошки. Приготувати за потреби звукову систему (мікрофон, підсилювач, колонки), апаратуру для виконання гімну (для урочистого відкриття й закриття конференції: може бути як гімн України, так і гімн студентів "Гаудеамус"), проектор, фліп-чарт тощо.

Оголошення

Про проведення конференції студенти мають бути поінформовані заздалегідь. У Положенні про студентське самоврядування може міститися норма, яка встановлює не пізніше якого терміну мають бути поінформовані студенти про конференцію. Це робиться для того, щоб кожний охочий міг бути на конференції,

В оголошенні зазначається дата, час (додатково вказується час початку реєстрації) та місце проведення конференції, перелік питань, які планується розглянути, контактні координати організаторів конференції. *Інформувати студентів про конференцію можна як з допомогою плакатів-оголошень, так і через старост груп.*

У разі проблемних ситуацій вам потрібно мати підтвердження того, що ви завчасно повідомили студентів. Якщо відчуваєте необхідність, зробіть фотографії стендів, на яких розміщено оголошення. Розмістіть інформацію на незалежному сайті в Інтернеті.

Підготовка та розповсюдження проектних документів

Ви маєте заздалегідь підготувати документи, що плануються до розгляду на конференції (наприклад, проект положення), ці документи мають бути розтиражовано та роздано студентам для ознайомлення. Не забудьте зверху написати слово "проект".

Цю процедуру потрібно зробити до конференції для того щоб делегати встигли уважно вивчити документи заздалегідь, бо не зможуть вони прямо на конференції уважно прочитати і встигнути внести свої пропозиції. Внесення пропозицій заздалегідь дасть вам можливість їх своєчасно проаналізувати обробити. Крім того, ви дасте можливість ознайомитись з документами пересічним студентам, які теж отримують можливість вносити свої пропозиції через делегатів.

Для ознайомлення студентів з документами використовуйте всі можливості - розмноження документа на ксероксі чи різьграфі, розміщення на стендах, друку вузівській газеті, розміщення в Інтернеті, розсипка електронною поштою тощо. Підготовка звіту

У разі, якщо передбачено якийсь звітування, радимо заздалегідь підготувати звіт, а не писати його за день до конференції. Не погано - зробити звіт у письмовій формі та розповсюдити його для ознайомлення (наприклад, повісити на стенді).

Окрема складова звіту - **фінансовий звіт**. Тут не може нічого бути приблизно. Той хто буде звітувати на конференції має пояснити кожен копійку.

Підготовка списків

Ви маєте підготувати списки делегатів конференції. Списки вам будуть потрібні для реєстрації делегатів. Списки потрібно зробити в декількох примірниках. Примірник, в якому делегати будуть розписуватися, підтверджуючи свою присутність. Натомість їм буде видаватися мандат, Інший примірник стане у нагоді, якщо будуть видаватися бюлетені для голосування - в цьому примірнику делегат буде ставити свій підпис підтверджуючи отримання бюлетеня.

При підготовці списків потрібно спиратися на протоколи зборів (чи конференцій), на яких висували делегатів. Саме витяги з відповідних протоколів і є підставою для включення студента в список. Окремо радимо вам отримати в адміністрації перелік академічних груп щоб нічого не пропустити.

Запрошення делегатів, *явка до запрошення делегатів потрібно віднестися відповідально*. Якщо прийде недостатньо делегатів і не буде кворуму, то конференція не відбудеться.

Потрібно підготувати індивідуальні запрошення для кожного делегата, в якому особисто запросити делегата для участі. Ці папірці-запрошення потрібно завчасно передати всім делегатам через керівників ОСС факультетів або через деканати.

Важливим елементом підготовки конференції є зустрічі з делегатами. Зрозуміло, що зустрітися особисто з кожним буде важко тому можна організувати зустрічі по факультетах. На цих зустрічах можна в невимушеній обстановці поспілкуватися з делегатами, відповісти на їх питання. Як наслідок таких зустрічей, делегати будуть вас знати і відноситися як до знайомого, ви зможете їм пояснити що буде відбуватися, з'ясувати проблеми.

Ближче до самої конференції можна нагадати делегатам про конференцію (телефоном, SMS, електронною поштою). Це може зробити хтось централізовано або представники факультетів - пофакультетно.

На конференцію можна запрошувати гостей. Доцільно запросити ректора і деканів (в ранзі гостей). Можна запросити ЗМІ, представників ОСС інших вузів, представників обласної студентської ради тощо.

Підготовка роздаткового матеріалу.

Кожен делегат при реєстрації має отримати проекти: порядку денного (перелік питань, які плануються розглянути), регламенту, документів (наприклад, положення), змін до документів, звернень; пропозиції по робочим органам (лічильна комісія, мандатна комісія, секретаріат, редакційна комісія). Не забувайте на кожному документі писати слово "проект". Попередньо отримайте згоду людей, яких ви плануєте ввести до робочих органів.

Проекти роздаються для того, щоб рішення приймалися не з голосу, щоб було зручно працювати, щоб уникнути проблемних моментів з обмовками тощо.

Підготовка мандатів, бюлетенів

Потрібно заздалегідь підготувати мандати та бюлетені. Мандати - папірці, які підтверджують статус делегата і якими голосують (шляхом підняття мандату). Бюлетень для

голосування - папірець, в якому ви ставите якусь позначку, обираючи кандидата.

Мандати і бюлетені повинні бути зроблені так, щоб не виникало бажання їх підробити. Для їх виготовлення можна використовувати кольоровий папір. На них має хтось розписатись, поставити якусь печатку (можна поставити печатку вузу "Для довідок"). Можливо розробити якісь інші ступені захисту.

Якщо кандидати висувуються до якогось терміну, і їх перелік відомий, то можна підготувати бюлетені заздалегідь. Інакше є такі варіанти:

- принести комп'ютер та принтер і зробити бюлетені на місці;
- зробити бюлетені, в які кандидат буде вписуватися;
- зробити бюлетені з надписами "кандидат 1", "кандидат 2" тощо, а на дошці написати хто є хто.

У будь-якому разі бюлетені мають виготовлятися в присутності свідків і спостерігачів. Якщо ви їх виготовили заздалегідь, то потрібно їх опечатати. Все це робиться для того щоб організатори не змогли тишком наробити ще бюлетені.

Коли роздаються бюлетені? Бюлетені можна видавати при реєстрації, тоді мандатна комісія просто перевірить як вони видавалися. Бюлетені можуть видаватися в перерві конференції, тоді їх видає мандатна комісія. Підготовка оргкомітету по проведенню Ви маєте знайти і підготувати людей, які будуть виконувати різні функції.

Група реєстрації проводить реєстрацію. Крім людей, що будуть безпосередньо займатися реєстрацією має бути людина, яка буде координувати процес реєстрації та узагальнювати результати. Група технічного забезпечення відповідає за звук, мікрофони, інше обладнання. Охорона - будуть зустрічати на вході, підказувати куди пройти.

II. Проведення конференції

Прийдіть самі завчасно щоб заздалегідь відкрити аудиторію, почепити стрілочки, таблички; провести інші підготовчі заходи.

Реєстрація делегатів

Ви маєте заздалегідь продумати систему реєстрації. Щоб не створювати черги реєстрацією мають займатися декілька осіб. Вам потрібно продумати, як розбити делегатів на групи (це може бути за факультетами, курсами, прізвищами). Зробить і повісте зверху таблички, щоб було зрозуміло, де яка група реєструється. При реєстрації делегат:

- розписується в явочному листі та отримує мандат;
- отримує матеріали;
- якщо передбачено, то отримує бюлетень і розписується за нього.

Під час реєстрації хтось має підбивати узагальнені дані по кількості делегатів що зареєструвались. Якщо на час, на який призначено початок є кворум, тобто необхідна кількість делегатів з'явилась і зареєструвалась (якщо в положенні не зазначено скільки має складати кворум, то використовують норму 2/3 делегатів), то можна починати. В іншому разі потрібно чекати, поки набереться кворум. Після початку конференції реєстрація продовжує працювати, щоб могли зареєструватися ті хто запізнився. По мірі надходження реєстратори передають оновлені дані в президію і до лічильної комісії.

Оголошення про кворум

Хтось з організаторів виходить і оголошує "Було делеговано стільки-то делегатів, на такий-то час стільки-то делегатів зареєстровано. Кворум є. Конференція оголошується відкритою". Лунає гімн.

Як ставити питання на голосування

Головуючий оголошує питання. Після цього запитує в присутніх, які будуть пропозиції. Після внесення пропозиції, питає "чи будуть інші пропозиції"? В разі потреби (якщо процес винесення пропозицій йде жваво) виносить на голосування запитання, про закінчення внесення пропозицій. Якщо є потреба, то організовує обговорення пропозицій. Далі головуєчий ставить кожну пропозицію, в порядку їх надходження на голосування. По кожній пропозиції рахуються голоси: "за", "проти", "утримались". Сума цих голосів може бути менше кількості зареєстрованих делегатів (хтось не голосував, або взагалі вийшов), але не може її перевищувати.

Якщо в положенні не передбачене інше, то рішення конференції приймаються абсолютною більшістю (більше половини) голосів присутніх делегатів (тих хто зареєструвався). Таким чином, якщо одна з пропозицій набрала абсолютну більшість, то вже немає сенсу ставити на голосування інші.

Окремо конференція може прийняти рішення про рейтингове голосування - тоді

ставиться не кожна пропозиція "за - проти - утримались", а "перша пропозиція - друга пропозиція -... - утримались" (окремо уточнюється - можна голосувати тільки один раз чи можна голосувати за декілька пропозицій). Рекомендуємо використовувати рейтингове голосування тільки в разі нагальної потреби.

Дотримуватись цієї процедури потрібно заради демократичності. Вона дозволить врахувати думки з залу, і також унеможливить обвинуватити головуючого у недемократичності проведення. Зазвичай, вистачає "Є така пропозиція. Інші пропозиції будуть? Ні. Тоді голосуємо". Але головуючий надав можливість внести інші пропозиції.

При голосуванні за-проти-утримались категорично не радимо голоси "за" рахувати по формулі - від кількості зареєстрованих віднімаються голоси "проти" і "утримались". Це може не відповідати дійсності, бо хтось взагалі не голосує. Це може вплинути на результат, бо "за" можуть не набрати більшість. Крім того, хтось може перевірити і тоді буде скандал. *Краще витратити час і порахувати все правильно.*

Обрання головуючого

Для роботи конференції потрібно обрати головуючого. Головуючий це щось на кшталт спікера, який виконує формальні функції по веденню конференції. Головуючий виконує свої функції тільки під час цієї конференції.

Той, хто відкривав конференцію, оголошує про необхідність обрання головуючого для ведення конференції, пояснює функції головуючого. Вносить свою пропозицію по кандидатурі головуючого. Запитує в залу чи є інші пропозиції. Ставить на голосування. Поводить це питання відповідно до процедури.

Головуючим може бути і той, хто відкривав конференцію. В цьому разі його кандидатуру має внести хтось із залу, а не він сам.

Після обрання, головуючий приступає до своєї роботи. В головуючого має бути чіткий голос, щоб його добре було чути. *Головуючий має вести конференцію нейтрально.*

Навіть якщо він є представником однієї із сторін, він має вести себе незалежно, тоді він заслужить собі авторитет (і у вирішальний момент зможе його використати). *Ведучий має бути толерантним.* Навіть якщо хтось каже повну дурницю чи кричить на ведучого. Головуючий має бути доброзичливий - помірна посмішка, відкрита поза. Ведучому потрібно відчувати атмосферу в залі. Ведучий має бути достатньо активним - так щоб ініціатива по веденню конференції, по винесенню питань на голосування йшла від нього. Якщо хтось хоче оголосити якусь пропозицію, то головуючий має це відчути, спитати в кого є пропозиція і надати слово (а не так, щоб людина сама вилазила).

Якщо виникає проблема з обранням головуючого і не має переважної більшості (яка сприймається на око без підрахунків), то спочатку обирається лічильна комісія. Організовує цей процес той, хто тимчасово веде конференцію.

Обрання робочих органів конференції

Робочі органи - президія, секретаріат, комісії: лічильна, мандатна, редакційна. Не завжди потрібні всі ці органи. Інколи функції редакційної комісії виконує секретаріат, а функції мандатної - лічильна комісія.

Президія. В президію зазвичай входять поважні люди. До президії можуть увійти голова ОСС, його заступники, представник адміністрації. Президія виконує більш представницьку функцію. Президія може приймати заявки на виступи та питання (хоча це може робити і секретаріат).

Секретаріат. Його задача вести протокол, вирішувати технічні питання, організаційно забезпечувати роботу конференції. Іноді обирають не секретаріат, а секретаря конференції.

Лічильна комісія. Задача комісії проводи підрахунок голосів при голосуванні як відкритому (шляхом піднімання мандатів), так і таємному (бюлетенями).

Мандатна комісія. Задача комісії - видача мандатів, бюлетенів, перевірка і підтвердження повноважень делегатів. Саме ця комісія має з'ясувати проблеми делегування (наприклад, квота 7, а делегатів прийшло 8).

Редакційна комісія. Її задача - вирішувати питання редагування формулювань рішень. Саме їй може бути доручено відредагувати текст рішення з точки зору мови після його прийняття. Інша задача комісії - написати текст рішення, після того, як на словах воно було висловлено в ході обговорення, але написаного варіанта немає.

Кількість членів комісій має бути непарна. Формою роботи комісій є засідання. Рішення, комісія приймає на своїх засіданнях шляхом голосування. Голову комісії обирає

комісія на своєму першому засіданні.

Ми радимо, *крім офіційної лічильної комісії, сформувати свою "тіньову лічильну комісію, яка буде вести паралельний підрахунок голосів*. Справа в тому, що заздалегідь точно невідомо, хто потрапить в комісію. Може вийти так, що в комісію потраплять "не Ваші люди", яким ви не довіряєте. Здебільше лічильна комісія працює так - весь зал поділяється на сектори і кожен член комісії рахує голоси в своєму секторі. Відповідно не передбачено механізму контролю. Альтернативна, дублююча комісія не є формальним органом - це просто люди, яким ви довіряєте і які паралельно будуть рахувати голоси. У результаті, ви будете впевнені, що вас не обмануть і в разі обману ви зможете його викрити. Порядок денний

Порядок денний - це перелік питань, які планується розглянути під час роботи конференції. В проект порядку денного вноситься ті питання, які ви запланували, але конференція може затвердити інше. Зазвичай останнім пунктом порядку денного іде пункт "різне", який полягає в розгляді дрібних питань. Якщо при розгляді порядку денного пропонують внести дрібне питання, то головуючому варто запропонувати розглянути його у "різному".

Порядок денний можна використовувати і для того, щоб обмежити коло питань, які розглядатимуть. Щоб кожен раз не з'являлися нові питання - перелік питань затверджується на початку у формі порядку денного. Зразок порядку денного:

1. Звіт голови Студентської ради.
2. Ухвалення змін до положення про студентське самоврядування вузу.
3. Вибори голови Студентської ради.
4. Різне.

У разі, якщо це установча конференція, то потрібно включити першим пунктом порядку денного питання "створення ОСС" і в рамках розгляду цього питання прийняти рішення про створення ОСС.

Регламент

Регламент - часові рамки роботи конференції. Регламент встановлює обмеження часу виступу. Зазвичай встановлюється граничний час на виступ, запитання, обговорення, розгляд питання. Регламент використовується для того щоб конференція не затягнулася. За дотриманням регламенту має слідувати головуючий.

Привітальні виступи

Тут можуть виступити різні гості з привітальними словами до делегатів. Тут може виступити й ректор з привітальним (а не вступним) словом. В принципі, якщо є така потреба, то ректор може і виступити до обрання робочих органів.

Крім того, головуючий може поінформувати присутніх про наявних гостей.

Робота конференції

Далі йде робота конференції відповідно до прийнятого порядку денного. При розгляді кожного пункту порядку денного можуть бути виступи питання до доповідача, обговорення, прийняття рішення (голосування).

Зазвичай голосування на конференції проводиться відкрито (шляхом піднімання мандатів), однак у разі потреби чи за рішенням конференції може проходити таємне голосування. Таку можливість потрібно передбачити заздалегідь і підготувати відповідні бюлетені для голосування.

Після голосування бюлетенями, і підрахунку, лічильна комісія зачитує протокол з результатами голосування. Далі існує така бюрократична процедура, як затвердження протоколу лічильної комісії конференцією. Необхідність такою процедури здається сумнівною.

Конференція діє відповідно до положення про студентське самоврядування і не може виходити за рамки положення, навіть не дивлячись на те, що вона є вищим органом студентського самоврядування. Звісно що конференція може прийняти зміни до положення, але порушувати положення не можна.

Якщо на конференції відбувається звітування, то після заслуховування звіту, відповідей на питання та обговорення, можуть прийматися наступні рішення. *По-перше*, затвердження звіту - звіт стає офіційним. Це використовується для передачі звіту комусь (наприклад, затвердження звіту ОСС факультету для передачі ОСС вузу), або для публікації десь. *По-друге*, визнання роботи задовільною (роботи того органу, за який був звіт). Потрібно чітко розуміти які наслідки тягне визнання або невизнання роботи задовільною.

Наприклад, визнання роботи незадовільною свідчить про необхідність переобрання органу чи голови. (Але якщо наприклад, ОСС вузу формується з обраних голів ОСС факультетів, то переобрання не може бути, бо такий ОСС не обирається, а формується). Затвердження звіту не означає автоматичне визнання роботи задовільною.

Не радимо приймати якісь документи з голосу, тобто коли в делегатів немає текстів цих документів. Але це не забороняється.

Якщо потрібно прийняти якийсь документ, до якого є пропозиції чи є декілька варіантів документу, то процедура може бути наступною. Спочатку якийсь з документів приймається за основу, потім приймаються до нього правки (окремо кожна правка чи групами). Після цього за документ голосується в цілому.

Після вичерпання порядку денного і розгляду всіх питань, головуєчий оголошує про закриття конференції. Лунає гімн.

Ми наполегливо радимо перед проведенням конференції, у разі якщо у вас нема досвіду, відвідати декілька конференцій і навчитися. Вибори ОСС на конференції Якщо ваша структура органів студентського самоврядування передбачає вибори керівника ОСС чи складу ОСС на конференції, то має бути відповідний пункт порядку денного. Вибори потрібно проводити відповідно до стандартної процедури ведення конференції. Спочатку відбувається висунання кандидатів. Кандидати можуть висуватися самі чи їх може хтось висувати. Якщо в положенні передбачено, що кандидати мають висуватися до конференції (наприклад, не пізніше, ніж за 3 дні до конференції), то виступає представник ОСС і повідомляє, що у встановлені строки висунулися такі й такі кандидати. Далі йдуть виступи кандидатів, питання до кандидатів і обговорення. Конференція може прийняти рішення про вибори рейтинговим голосуванням, тоді для перемоги буде потрібно отримати більше голосів, ніж інші кандидати.

Якщо ж на конференції обирається особовий склад ОСС, то це може відбуватися по різному. Яка саме буде процедура виборів може залежати від положення про ОСС, від структури ОСС, від рішення конференції тощо. Наведемо кілька можливих варіантів.

Варіант 1. Визначається кількість членів ОСС. Далі проходить рейтингове голосування по всіх кандидатурах, що були висунуті. Ті, хто набрали більше голосів [у межах визначеної кількості членів ОСС) і стають членами ОСС.

Варіант 2. Формуються декілька списків з охочих стати членами ОСС. Відбувається голосування - голос можна віддати тільки за один список. Місця в ОСС розподіляються між списками пропорційно набраним голосам. (На кшталт партійної системи виборів то Верховної ради).

Варіант 3. Окремими голосуваннями обираються голови комісій. ОСС складається з голів комісій, тобто обрані голови комісій і стають членами ОСС. Вибори голів комісій можуть відбуватися рейтинговим голосуванням. Якщо комісій мало, то можна обирати ще й заступників голів комісій, тоді до складу ОСС будуть входити голови й заступники голів комісій.

III. Документи конференції

Підтвердженням проведення конференцію слугують документи. Результат роботи конференції оформлюється у вигляді протоколу. Для посилання на рішення конференції ви будете робити витяги з протоколу. Для складання протоколу потрібно щоби хтось під час конференції занотовував все що відбувається (не забувайте записувати результати голосування). Мають бути наступні документи:

- протокол;
- лист присутності;
- протоколи лічильної комісії і відомість видання бюлетенів (якщо було таємне голосування);
- прийняте положення.

Положення прошивають нитками, ззаду заклеюють шматком паперу і ставлять підписи. Це робиться для того, щоб не можна було підмінити якусь сторінку.

Прямі вибори

Прямі вибори є проявом демократії. Вони дозволяють дати студентам відчуття участі у виборах ОСС, дають можливість безпосередньо впливати на результат. Люди, обрані прямими виборами відчувають відповідальність не тільки перед старостами, а перед всіма студентами, тим самим стимулюється робота ОСС. Прямі вибори дозволяють уникнути

проблем конференцій (можливість впливати на рішення конференції через вплив на делегатів, формальний вибір делегатів в групах тощо), але їх проведення вимагає додаткової роботи.

Чи можна проводити прямі вибори керівника ОСС, чи всього ОСС з точки зору законодавства? Стаття 38 закону про вищу освіту встановлює, що вищим органом студентського самоврядування вузу є конференція студентів або загальні збори. Конференція студентів ухвалює положення про студентське самоврядування, визначає структуру, повноваження та порядок обрання виконавчих органів студентського самоврядування.

Таким чином, якщо конференція прийме відповідне рішення (про порядок обрання керівника ОСС чи визначить структуру, в якій будуть передбачені прямі вибори) або ухвалить положення, в якому є прямі вибори, то можна їх проводити.

Однак в статті 38 закону також передбачено, що конференція студентів обирає виконавчі органи студентського самоврядування. Але не визначено яким чином вона це робить, не визначено, що ця процедура тільки безпосередньої дії. *Висновок - не виконавчі органи (студентська рада може бути представницьким органом) можуть обиратися прямими виборами.* Виконавчі органи теж можуть обиратися прямими виборами, якщо буде відповідне рішення конференції. Тобто відповідно до закону конференція обирає виконавчі органи шляхом визначення процедури їх обрання, фактично делегуючи це повноваження студентській громаді (а насправді повертаючи повноваження).

Як організувати прямі вибори

Досвід проведення прямих виборів до ОСС в Україні майже відсутній. Ми не будемо детально описувати цей процес, оскільки він може дуже різнитися. Дамо декілька загальних порад.

Виборча комісія.

Це той орган що буде організувати і проводити прямі вибори. Важливим є питання принципів формування виборчої комісії. Не нормально виглядає, коли склад комісії затверджує ОСС, вибори до якої комісія і буде організувати. Які можуть бути принципи формування виборчої комісії:

- склад комісії затверджує конференція студентів;
- комісія формується з представників від різних факультетів (їх обирають конференції студентів факультетів чи ОСС факультетів);
- комісію формує незалежний ОСС (наприклад, по виборах керівника ОСС комісію формує ОСС, який є незалежним від керівника);
- комісія формується з представників від різних ОСС (наприклад, трьох делегує керівник ОСС, трьох ОСС, трьох конференція).

Організаційною формою роботи комісії є засідання. Комісія - колегіальний орган і свої рішення приймає шляхом голосування. Свою діяльність комісія оформлює протоколами, а всі рішення мають відображатися в протоколі.

До оформлення протоколів виборчої комісії потрібно поставитися серйозно. Прийняли рішення про реєстрацію кандидата на посаду - зробили відповідний протокол. Опечатали урну для голосування - одразу на місці зробили протокол, де розписалися члени комісії й спостерігачі.

Реєстрація кандидатів

В положенні про студентське самоврядування чи про вибори мають бути зазначені принципи висунування (само-висунування чи має висунути студентська група тощо) і реєстрації кандидатів (наприклад, зібрати стільки-то підписів), термін реєстрації, підстави скасування реєстрації (наприклад, порушення виборчого процесу). Можуть бути зазначені деякі вимоги, такі як подання програми, заповнення анкети тощо. Якщо деякі з цих речей не визначені в положенні, то виборча комісія має ухвалити відповідні рішення.

Агітаційна кампанія

Має бути чітко визначені терміни агітаційної кампанії. Також можна визначити дозволені засоби агітації та заходи передбачені в разі порушення правил і термінів агітації. З усіх цих питань виборча комісія приймає свої рішення.

Списки виборців

Списки студентів потрібно отримати в адміністрації. Списки мають бути затверджені (підпис, печатка), щоб вони отримали офіційний статус.

Дуже важливим є виготовлення бюлетенів, які неможливо буде підробити. Потрібно

передбачити таку процедуру, за якої цього не зможуть зробити і члени комісії. Можливі ступені захисту бюлетенів:

- якісь рідкісний папір;
- печатка ОСС, якщо така є (якщо печатка не пов'язана з фінансовою відповідальністю то на період виборів вона передається до комісії) чи печатка вузу (можливо використовувати печатку "Для довідок");
- фоновий малюнок - це суттєво ускладнить процес підробки шляхом сканування зображення;
- як фоновий малюнок можна використати фотографію, яка робиться на місці на цифровий фотоапарат, використовується для виготовлення бюлетеню і одразу стирається;
- нумерація бюлетенів - в разі підробки будуть бюлетені з двома однаковими номерами (але наявність номера немає порушувати таємність голосування);
- інші засоби - підключайте фантазію.

Варто розподілити ступені захисту між різними членами комісії, так щоб в одних руках не накопичувалися всі ступені захисту. Наприклад, папір купує один член комісії, а печатка зберігається у іншого.

Процес виготовлення бюлетенів має проходити на засіданні комісії в присутності спостерігачів і представників кандидатів. Після виготовлення їх потрібно запечатати (наприклад, покласти в конверт, конверт заклеїти, поставити підпис і печатку). Радимо виготовляти бюлетені за день до виборів. Потрібно продумати де бюлетені будуть зберігатися.

Приміщення для голосування

Потрібно знайти відповідне приміщення, організувати робочі місця, організувати можливість таємного волевиявлення. Потрібно не забути про скриньку для голосування. Скриньку можна взяти з президентських-парламентських виборів; виготовити зі звичайної коробки, опечатавши її; чи взяти 5-літрову пластикову банку з під мінеральної води.

Спостерігачі

Робота комісії має проводитися відкрито. Мають бути офіційні спостерігачі від кандидатів, варто запросити незалежних спостерігачів з інших факультетів чи вузів. Буде добре, якщо хтось незалежний проведе екзит-пол.

Сподіваємось, що ці поради допоможуть вам провести вибори на високому рівні.

Структури студентського самоврядування

Структура ОСС у різних вузах може бути різною. Це пов'язано з тим, що вузи різні. Кількість студентів, структура вузу, традиції - це чинники, що впливають на структуру ОСС. Структуру ОСС вузу мають визначати студенти цього вузу. Структура ОСС прописується в положенні про студентське самоврядування.

Розробляючи структури потрібно керуватись такими принципами: доцільність (наскільки доцільно створювати той чи інший орган, що він зможе зробити), законність (структура ОСС має відповідати законодавству України), демократичність (ОСС мають впроваджувати політику більшості студентів, ОСС мають бути підзвітні й підконтрольні студентській громаді), ефективність (структура ОСС має бути такою, що стимулює ОСС та їх членів до роботи, такою, щоб від роботи ОСС було помітно якийсь ефект), традиції (не потрібно докорінно ламати традиції студентського самоврядування, що склалися у вузі).

Невіддільним елементом структури ОСС є система формування органів. У структурі не достатньо визначити, які будуть органи, потрібно ще визначити звідки вони будуть братися, тобто як вони будуть формуватися, обиратися чи призначатися. Принципи формування дозволяють пов'язати органи в одну структуру. (Наприклад, якщо студентська рада, обирається конференцією, то це їх пов'язує в одну структуру).

У структурі ОСС мають бути визначеними завдання різних ОСС і розподілення їхніх повноважень. Наприклад, студентський парламент здійснює представницькі функції, а студентський ректорат - виконавчі.

Існують різні рівні функціонування студентського самоврядування - академічна група, факультет, гуртожиток, вуз тощо. Відповідно на різних рівнях можуть існувати різні структури ОСС. *Загальна структура студентського самоврядування має враховувати ОСС на всіх рівнях.* Структура ОСС має бути побудована так, щоб ОСС, зокрема на різних рівнях взаємодіяли між собою.

Трошки теорії

Типи органів за структурою

Колегіальні. Орган складається з членів. Члені рівні між собою. Рішення приймаються на засіданнях. Приклади: Студентський парламент (члени - студентські депутати), конференція студентів (члени конференції - делегати від студентів).

Одноосібні. Це коли орган складається з однієї людини, а фактично якась посада наділена достатніми повноваженнями. Приклади: Студентський ректор чи студентський президент, голова колегіального органу, керівник структурованого органу.

Структуровані. Це орган, в якому є якась структура, де члени не рівні між собою. Радше всього це ієрархічна структура з керівником і підлеглими, з відділами і керівниками відділів. Приклад: студентський виконком з комісіями за різними напрямками.

Типи формувань органів

Прямі вибори. Коли студентська громада шляхом прямого голосування обирає відповідний орган, Наприклад, обрання голови студентської ради прямим голосуванням.

Вибори через делегатів. Коли студенти обирають тимчасових представників - делегатів, а вже делегати на конференції обирають відповідний орган.

Вибори через депутатів. Коли студенти обирають постійних представників - депутатів (наприклад, членів парламенту), а вже депутати (наприклад, на сесії парламенту) обирають відповідний орган.

Призначення. Наприклад, коли голова студентської ради призначає керівників відділів.

Формування з нижчої ланки. Наприклад, ОСС факультету формується зі старост груп чи ОСС формується з голів комісій.

Типи органів за функціонуванням (назви умовні)

Представницькі. Обов'язково виборні органи, головна задача яких представляти інтереси тих, хто їх обрав. Ці органи можуть приймати якісь рішення від імені студентської громади.

Виконавчі. Задача цих органів займатися виконавчо-функціональною діяльністю - організувати різні акції, впроваджувати проекти, організувати поточну діяльність.

Законотворчі. Законотворчими функціями можуть наділитися представницькі органи. Тоді в їхню компетенцію входить прийняття "студентських законів" (положень). Наприклад, конференція студентів - законотворчий орган, оскільки саме вона ухвалює положення про студентське самоврядування вузу.

Вибірчі комісії. Це органи, які організують процес виборів до ОСС. Фактично це виконавчий орган із спеціальними функціями, Суддівські. їхня задача вирішувати спірні питання, трактувати положення тощо. Законодавчо наявність таких ОСС не передбачена. Конфлікти можуть розглядатися в судах загальної юрисдикції чи в третейських судах (орган, якому обидві сторони довіряють розгляд їхніх скарги).

Що може бути на практиці

Рівень вузу, факультету

На рівні вузу та факультету можуть діяти різні органи студентського самоврядування. Головне щоб вони поєднувалися в гармонійно діючу систему.

Наведемо різні варіанти можливих органів студентського самоврядування:

- загальні збори студентів;
- конференція студентів;
- студентська рада, що утворюється зі старост груп чи старост потоків;
- студентська рада, що утворюється з голів студентських рад факультетів;
- студентська рада обрана за партійною системою;
- студентська рада, членів якої обирають рейтинговим голосуванням;
- студентська рада з двох палат, одна з них формується з голів студентських рад факультетів, інша за партійною системою;
- президія студентської ради;
- студентська рада, яка бере на себе виконавчі функції;
- різні комісії та відділи;
- виконавчий комітет студентської ради, формується головою, якого обирають, чи формується шляхом обрання керівників відділів;
- обирають голів комісій і вони стають членами Студентської ради;

- студентська рада, яка складається з голів студентських рад факультетів і керівників відділів.

Варто розглянути наступну модель.

- *Для великих вузів.*

Студентська рада факультету утворюється за мажоритарним принципом - з представників маленьких студентських громад (з обраних старост груп чи потоків). Це дозволяє мати прямий зв'язок зі студентами, Голова студентської ради факультету обирається прямим голосуванням і очолює виконавчий комітет студентської ради, який він формує на власний розсуд. Відкликати його можна 2/3 голосами членів студентської ради. Студентська рада затверджує перелік відділів студентської ради і розподіляє кошти, формуючи бюджет.

Студентська рада вузу формується з голів студентських рад факультетів, обраних прямим голосуванням (якщо факультетів мало, то вона може формуватися з голів і заступників голів). Голову студентської ради обирає студентська рада з числа усіх студентів чи обирає конференція студентів (за умови що представників делегує кожна академічна група), чи обирається прямим голосуванням (для великих "федеративних" вузів передчасне введення прямих виборів голови студентської ради вузу може бути шкідливим). Голова студентської ради очолює виконавчий комітет, який він формує на власний розсуд. Відкликати його можна 2/3 голосами членів студентської ради. Студентська рада затверджує перелік відділів студентської ради і розподіляє кошти, формуючи бюджет.

- *Для невеликих вузів* (до 3-4 тис. студентів) Студентська рада вузу утворюється за мажоритарним принципом - з представників маленьких студентських громад (з обраних старост груп чи потоків, чи старост курсів кожного факультету). Це дозволяє мати прямий зв'язок зі студентами. Голова студентської ради вузу обирається прямим голосуванням і очолює виконавчий комітет студентської ради, який він формує на власний розсуд. Відкликати його можна 2/3 голосами членів студентської ради. Студентська рада затверджує перелік відділів студентської ради і розподіляє кошти, формуючи бюджет. Доцільним є створення бюро студентської ради з голів студентських рад факультетів.

Рівень групи

На рівні групи може бути - староста групи, його заступник, культорг. Староста обов'язково має бути виборною посадою і переобиратися таємним голосуванням раз на рік. На перший місяць навчання виконувача обов'язки старости може призначати декан. Але через місяць мають проводитися обов'язково таємні вибори старости.

Рівень гуртожитку, студмістечку На рівні гуртожитку систему потрібно організувати відповідно до структури гуртожитку. На рівні студмістечка має бути об'єднання ОСС гуртожитків. Наведемо типові варіанти можливих органів студентського самоврядування:

- загальні збори студентів;
- конференція студентів;
- студентська рада, що утворюється зі старост блоків чи поверхів;
- студентська рада, що утворюється з керівників комісій;
- студентська рада, що утворюється зі старост блоків чи поверхів та з керівників комісій;
- студентська рада, членів якої обирають рейтинговим голосуванням.

Що варто врахувати

Визначаючи структуру студентського самоврядування потрібно керуватися наступними принципами.

ОСС мають бути підконтрольні студентам. Тобто має бути закладена можливість відкликання вибраних членів, можливість переобрання. ОСС мають бути зобов'язані постійно звітувати про свою діяльність. Наприклад, якщо голова обирається прямим голосуванням, то потрібно закласти можливість студентській раді його відкликати 2/3 голосів.

ОСС мають бути відкриті до входження нових членів. Тобто якщо з'являється активіст, який хоче працювати, то він має отримувати можливість залучитися до діяльності не чекаючи рік на вибори (наприклад, він може стати членом якогось відділу виконкому за рішенням керівника відділу). ОСС не повинні перетворюватися в закриті клуби.

Можливість кар'єрного росту. Якщо хтось з активістів робить все більше і більше, то

має відбуватися відповідний кар'єрний ріст. Наприклад, члена виконкому можуть призначити керівником відділу.

Захист від узурпації влади. Має бути така система, щоб було важко узурпувати владу. Зокрема можна ввести обмеження - голова студентської ради може бути тільки 2 терміна. Крім того, принципові рішення мають прийматися колегіально.

Взаємодія між ОСС. Система ОСС має бути побудована так, щоб різні ОСС між собою взаємодіяли. Щоб студрада знала що робить студвиконком, щоб студрада вузу взаємодіяла зі студрадами факультетів тощо. Особливу увагу потрібно приділити взаємодії з ОСС гуртожитків.

Робоча кількість членів в органах. В ОСС має бути передбачена така кількість членів, щоб ці органи могли працювати. Наприклад, для колегіального представницького органу 30 людей достатньо. А для "команди" вистачить 7-10.

Орган, який справді представляє інтереси студентів. Обов'язково має бути ОСС, який обирається чи формується за принципом пропорційних представників, який би представляв інтереси студентів.

Команда, яка зможе працювати. Має бути команда, яка зможе організувати роботу, впроваджувати проекти. Це має бути виконком, який може оперативно змінювати свій склад, не чекаючи чергових виборів.

Система ОСС має бути такою, щоб була сформована команда, але щоб ця команда контролювалася студентами, наприклад, через виборно-представницький орган.

Положення про студентське самоврядування

Студентська Конституція або Статут організації - ось як можна назвати Положення про студентське самоврядування. Так як на сьогодні майже геть немає нормативної Базис, на яку можна спиратися в роботі студентському самоврядуванню, то більшість питань регулюється саме Положенням. Положення може стати документом, який відображає найдрібніші деталі функціонування студентського самоврядування або навпаки, стати зібранням загальних і декларативних фраз.

Під час розробки й прийняття положення існує досить велика кількість проблем. Через значний вплив Деканів та ректорів на ОСС, нормативні положення, які приймаються студентами, можуть містити переважно пункти декларативного характеру.

Задача ж положення визначити компетенцію, тобто права й обов'язки ОСС, вималювати повноваження й сферу діяльності. Визначити, які саме ОСС діють у вашому вузі, як проходять вибори до них.

Якщо говорити детальніше про сам документ, то виникає питання: що саме має бути у Положенні про студентське самоврядування? Давайте розглянемо це.

Розділ 1: Загальні положення

У цьому розділі має бути прописано означення студентського самоврядування навчального закладу (визначення можна взяти з розділу "Вступ" цього посібника).

Також необхідно вказати, що студентське самоврядування виражає інтереси всіх студентів вузу.

Визначити основні засади діяльності й обов'язково зазначити, що у своїй діяльності студентське самоврядування керується Конституцією України та чинним законодавством України - це заспокоює адміністрацію.

Можна додати, що студентське самоврядування діє на основі принципів добровільності, демократичності, законності та гласності.

Розділ 2: Цілі, завдання та напрямки діяльності студентського самоврядування

Що саме має бути в цьому розділі впливає із назви. Які саме мають бути завдання та напрямки діяльності, можна знайти в розділі "Органи студентського самоврядування" цього посібника. У цьому розділі Положення завдання й напрямки діяльності можна описати детальніше, ніж ми привели в посібнику.

Приведемо деякі приклади завдань:

- представлення інтересів студентів у відносинах з ректоратом, адміністрацією і співробітниками університету;
- захист інтересів студентів;
- сприяння у створенні необхідних умов для проживання та відпочинку студентів;

- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння працевлаштуванню студентів та випускників;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами;
- залучення студентства до вирішення проблем з розбудови вільної, незалежної, суверенної, демократичної, правової України.

Розділ 3: **Повноваження ОСС.** Дуже важливо прописати повноваження ОСС. Саме чіткі повноваження дозволять вільно та ефективно діяти. У цьому розділі також можуть бути прописані права та обов'язки. Приклади повноважень дивіться у відповідному розділі цього посібника, там є з чого вибрати.

Розділ 4: **Органи студентського самоврядування.** У цьому розділі описується організаційна структура студентського самоврядування, тобто які ОСС існують, який ОСС чим займається, як проходять вибори до ОСС.

Цей розділ поділяється на підрозділи, у кожному з яких описано окремий ОСС. Це може бути конференція студентів вузу, представницько-виборний ОСС (студентська рада, парламент), функціонально-виконавчий ОСС (виконком, студентський деканат, ректорат). Відповідно, органи рівня факультету та гуртожитку.

По кожному органу окремо наводяться його функції, повноваження, кого і з якою метою він представляє, як обирається, як студенти можуть його відкликати, кому він підпорядковується, кому і як звітує. По кожному органу має бути інформація про його керівників, як вони обираються, які в них повноваження. Також доцільно вказати яким методом приймаються рішення.

Візьмемо для прикладу конференцію студентів вузу, тут слід не забути такі питання:

- як формується склад делегатів на конференцію;
- коли, як і ким скликається;
- підстави скликання позачергової конференції;
- кворум - кількість делегатів, при якій конференція правочинна;
- порядок формування робочих органів конференції;
- метод прийняття рішень;
- повноваження конференції;
- коло питань, які входять винятково до компетенції конференції.

Коли ви писатимете про вибори, слід чітко відповісти на такі питання:

- хто обирає - хто має право вибирати/голосувати;
- серед кого обирають - хто може бути кандидатом (наприклад, голову ОСС вибирають серед усіх студентів);
- яким шляхом - прямі, або непрямі вибори (коли комусь передають повноваження, наприклад, делегатам конференції);
- метод голосування (таємне або відкрите; якою кількістю голосів - абсолютною або відносною більшістю; відсоток голосів рахується серед присутніх або серед усіх делегатів);
- на який термін вибирають;
- підстава та механізм відкликання або переобрання;
- повноваження та обов'язки.

Зазвичай цей розділ виходить найбільшим. Чітко прописані виборні моменти зменшують проблеми, коли виникають конфліктні ситуації.

Розділ 5: **Умови діяльності.**

У цьому розділі йдеться про майно, приміщення та джерела фінансування.

Джерела фінансування можна вказати такі;

- кошти, отримані за рахунок самостійної господарської діяльності органів студентського самоврядування в межах Статуту вузу;
- спонсорські кошти;
- добровільні студентські внески;
- кошти або майно, які надходять безоплатно або як безповоротна фінансова допомога, або добровільні пожертвування;
- цільові кошти, спрямовані на основну діяльність студентського самоврядування.

Потрібно вказати, що адміністрація надає ОСС у безоплатне користування приміщення з телефонним зв'язком, доступом до мережі Інтернет, а також необхідне майно, оргтехніку та витратні матеріали до неї, необхідну нормативну документацію, приміщення та необхідні технічні засоби для проведення заходів, пов'язаних з їхньою діяльністю.

Також можна додати фразу на кшталт "Студентське самоврядування користується

всєбїчною пїдтримкою й допомогою адмїнїстрацїї вузу".

Роздїл 6: Додатковї положення.

Як зазначалося вище, Положення про студентське самоврядування є своєрїдною Конституцїєю. І тому, як і Конституцїя, Положення має бути, суворим до змїн. Звїсно потрібно таки передбачати можливїсть змїн, бо життя не стоїть на мїсцї. У цьому роздїлі має бути прописано механїзм внесення змїн і доповнень до Положення про студентське самоврядування. Звїсно, що такі права можуть бути тїльки в органїв, що його приймають.

Також доцїльно прописати, що ОСС вузу може приймати окремї положення, що не виходять за рамки Положення про студентське самоврядування. І всї питання, не "конституцїйного" рївня, питання, якї можуть змїнюватися, можна виносити в окремї положення.

Про прийняття положення.

Згїдно з 38 статтею Закону України "Про вищу освїту", конференцїя студентїв ухвалює Положення про студентське самоврядування. 37 стаття цього ж закону стверджує, що конференцїя трудового колективу затверджує положення про органи студентського самоврядування. Отож, маємо два рїзних положення: одне про студентське самоврядування, їнше про органи студентського самоврядування.

Можливо, малося на увазї, що має бути одне положення, яке спочатку ухвалює конференцїя студентїв, а потїм затверджує конференцїя трудового колективу. Але закон чїтко каже, що є Положення про студентське самоврядування, яке ухвалює конференцїя студентїв. І цього достатньо для його прийняття, бо нїде в законї не вказано, що воно має бути ще кимсь затвержене. Тому достатньо студентською конференцїєю ухвалити Положення й керуватись ним.

З їншого боку, якщо ваше Положення про студентське самоврядування затвердить конференцїя трудового колективу, то воно автоматично стане обов'язковим для виконання всїма співробітниками вузу. Але не слїд забувати, що в бїльшостї вузїв конференцїю трудового колективу контролює адмїнїстрацїя та профспїлки.

Наприкинцї кїлька порад. Перед тим, як писати положення слїд, по-перше, ознайомитись з положеннями про студентське самоврядування вузїв, де студентське самоврядування їснує не першїй рїк. А по-друге, визначитись зї структурою студентського самоврядування у вузї.

Пам'ятайте, хоч би яким взїрцевим вийшло Положення про студентське самоврядування, воно не виконає всїєї роботи самостїйно. Положення - це тїльки першї кроки в розбудовї справжнього незалежного студентського самоврядування. Далї вся робота залежить тїльки від вас!

ОСС та профспїлки

У вищих навчальних закладах України дїють рїзні студентські товариства, об'єднання, якї змагаються за членїв та сфери впливу. Двї органїзацїї з них претендують на офїцїйне представництво студентської громади у вїдносинах з адмїнїстрацїєю вузу - професїйна спїлка студентїв та органи студентського самоврядування.

Що таке ОСС ми вже розглядали. Що ж таке профспїлка? Якщо сказати просто, то студентська профспїлка - це органїзацїя (об'єднання студентїв), яка займається соцїальним захистом студентїв. Пїсля розвалу Радянського Союзу, було лїквїдовано комсомол і профспїлки фактично залишились єдиними студентськими органїзацїями. За цей час профспїлки стали монополїстами - взявши на себе рїзні функцїї по роботї зї студентами. У студентїв і адмїнїстрацїї склався вїдповїдний стереотип вїдношення до профспїлок. Ця монополїя була порушена зї створенням ОСС, якї стали претендувати взяти собї в компетенцїю функцїї, якими займалися профспїлки.

І це стало в багатьох вузах пїдставою для виникнення конкуренцїї, а їнодї конфлїктїв.

Змагання мїж ОСС та профспїлками можуть переростати у вїдкритий конфлїкт, а можуть привести до злиття структур чи зайняття нейтральних позицїй. Студентська профспїлка, маючи давнї традицїї їснування у вузї, має чимало гарантїй дїяльностї та може певним чином впливати на формування чи дїяльнїсть ОСС. Тому для правильного вибору поведїнки у вїдносинах з профкомом лїдеру ОСС необхідно знати його повноваження, природу та можливї засоби захисту чи впливу на нього.

Що ж таке профспілка

Згідно з першою статтею Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності", професійна спілка - це добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання). Саме наявність слова "навчання" і дає підстави для існування студентських профспілок.

Чим зазвичай займаються профспілки

- Соціальний захист студентів. Це загальні слова, які складаються з конкретних дій, які й будуть описані далі.

- Розподілення матеріальної допомоги. Переважна частина матеріальної допомоги видається з так званого соціального фонду вузу (10% від стипендіального фонду).

Гроші мають розподілятися стипендіальною комісією, в яку входять представники адміністрації і студентства (причому частка студентства має бути не менша за 50%). Зазвичай представники студентства - це лідери профспілки і ОСС. Крім цієї матеріальної допомоги, ще буває матеріальна допомога від профспілки, яка видається з коштів профспілки, - Розподілення путівок на бази відпочинку. Це так зване оздоровлення студентів. Знов та сама ситуація, що з матеріальною допомогою. У більшості випадків бази відпочинку належать вузу, вуз їх утримує і ремонтує. А пільговими, путівки стають завдяки дотаціям вузу. Профспілці тільки залишається ці путівки розподілити.

- Житлово-побутові питання. Простою мовою - питання проживання студентів у гуртожитку. Часто профспілка займається цими питаннями через студради гуртожитків. Ця робота в різних вузах і навіть гуртожитках одного вузу дуже різниться. Від проведення конкурсу на кращу кімнату й оцінювання санітарного стану кімнат до реального вирішення студентських проблем - примушування працювати сантехніків та електриків, організація процесу поселення, забезпечення громадського порядку.

- Розподілення пільгових проїзних квитків. Там, де такі квитки є, - їх розподіленням займаються профспілки. І з користю для себе. Наприклад, у Києві студентський проїзний на метро коштує 12 гривень, а профспілки продають його за 12 гривень 50 копійок.

- Дозвілля. Інколи профспілки займаються організацією вечірок і різних конкурсів. І буває таке, що це їм дуже непогано вдається.

Організаційна структура профспілки

- Профспілка - громадська організація, яка об'єднує студентів багатьох вузів. І не тільки студентів. Студенти вузів підпорядкованих Міністерству освіти і науки є членами профспілки працівників науки і освіти, куди ще входять викладачі, співробітники міністерства тощо. Тобто дуже імовірно, що Ви зі своїми викладачами члени однієї профспілки.

- Первина профспілкова організація - це організація, яка об'єднує студентів саме одного вузу. Вона є юридичною особою, має печатку, рахунок в банку тощо. Діє за статутом вищої організації - профспілки (наприклад, профспілки працівників науки і освіти).

- Профком - керівний орган первинної профспілкової організації. Звісно ще є конференція профспілки, на яку члени профспілки направляють своїх делегатів, і яка є вищим органом. Але практично керівним колегіальним органом є саме профком, членів якого вибирають на конференції. Часто студенти плутають поняття профспілка і профком. І кажуть, що вони - члени профкому. Це не так члени профкому, то десяток-два обраних на конференції.

- Голова профкому - керівник організації, який має достатню повноту влади. Може обиратись як на конференції, так і на засіданні профкому.

- Профбюро факультетів - це "філіали" профкому на факультетах. Діють вони в період між профспілковими конференціями студентів факультетів. Очолює профбюро - голова профбюро факультету. Голова профбюро не обов'язково входить у профком студентів вузу.

- Профорги груп, вони ж профгрупорги. Профорга обирають на зібранні членів профспілки - студентів однієї академічної групи.

- Члени профспілки. Тут, наче все зрозуміло - це будь-який студент, що вступив до профспілки.

Діяльність профспілки юридично ґрунтується на Законі України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" та відповідному Статуті (статуті профспілки працівників освіти і науки України, Статуті працівників охорони здоров'я тощо). Також важливим документом у відносинах з адміністрацією є колективний договір, який між

собою заключає адміністрація та профспілка від імені трудового колективу.

Профспілка є різновидом громадської організації, а відповідно до закону про об'єднання громадян, громадська організація це - об'єднання громадян для захисту своїх інтересів. Згідно з законом про професійні спілки їх права та гарантії діяльності, "професійні спілки створюються з метою здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки . Тобто профспілка представляє інтереси лише осіб, що є її членами.

Членство у профспілці - добровільна справа. Закон про профспілки встановлює, що "ніхто не може бути примушений вступати або не вступати до профспілки". Частина 2 статті 7 закону передбачає, що підставою для вступу до профспілки є заява громадянина. Тобто, щоб вступити до профспілки потрібно підтвердити своє бажання, підписавши заяву. А для того, щоб членські внески автоматично вираховувались зі стипендії і перераховувались на рахунок профспілки має бути написана ще одна заява до своєї бухгалтерії.

Фінансуються профспілки за рахунок членських внесків. Відповідно до законодавства і колективного договору, адміністрація вузу може передавати профспілкам у розпорядження частину фінансів.

Відмінності ОСС та профспілок

Цікаво, що багато студентів та викладачів не розрізняють професійну спілку і студентське самоврядування. Більш того, навіть студентські лідери самі не можуть чітко пояснити в чому різниця. Спробуємо проаналізувати.

Різні закони. У ОСС і профспілок різне законодавче підґрунтя для діяльності. Профспілки діють на основі закону "Про професійні спілки їх права та гарантії діяльності", а ОСС діють на основі закону "Про вищу освіту" (стаття 38).

Різні статутні документи. В профспілці це статут профспілки, який приймається на з'їзді/конференції профспілки (а не первинної профспілкової організації вузу). В ОСС це положення про студентське самоврядування вузу, яке ухвалює конференція студентів саме Вашого вузу.

Членство. ОСС представляє інтереси усієї студентської громади, членом якої Ви автоматично стаєте з моменту зарахування до лав студентів. Профспілки представляють інтереси своїх членів і не можуть претендувати на офіційне представництво усіх студентів вузу у відносинах з адміністрацією та будь-яких зовнішніх відносинах, Звичайно, хтось може сказати, що він не бере участі у виборах конкретного представника ОСС, але особа, що обрана за демократичною процедурою, вважається обраною, якщо вона отримує "кредит довіри" від більшості.. Усі студенти можуть орати участь у виборах представників до ОСС (вони мають право обирати, хоча можуть вирішити ним не скористатись), тоді як органи профспілок обираються лише особами, що є їх членами. Робити заяви від імені студентів вузу, представляти інтереси усіх студентів можуть тільки ОСС, а профспілки - лише інтереси своїх членів.

Юридичний статус. Профспілка є громадською організацією і відповідно може набувати статусу юридичної особи, мати печатку, рахунок в банку, штатний розпис, наймати працівників укладати договори. Набуття статусу юридичної особи для ОСС в законодавстві не прописано, Термін повноважень. Відповідно до Статуту працівників освіти і науки України, термін повноважень голови та складу профкому 5 років. Це означає, що перевибори можуть проходити раз на 5 років. Виходить така ситуація: - голову профкому обрали, пройшло 4 роки, прийшли 4 нових курси, студенти цих курсів голову профкому не обирали - нонсенс. А вибори у ОСС мають бути щорічні.

Звільнені працівники. Закон про профспілки передбачає існування так званих звільнених працівників", тобто коли керівник профспілки не є працівником установи. У нашому студентському випадку це означає, що голова профкому може бути і не студент. З одного боку, це добре, бо він стає незалежним від адміністрації - на нього не можна тиснути через навчання. Але з іншого боку (у купі з тим, що його переобирають раз на п'ять років), голова профкому стає незалежним і від студентів. Інколи доходить до того, що студентські профкоми очолюють 40-50-річні особи. Очолити органи студентського самоврядування може тільки студент (аспірант), що здається більш природним.

Колективні договори. Закон про колективні договори і угоди зобов'язує адміністрацію підписувати колективні договори з профспілками, З ОСС адміністрація не зобов'язана нічого підписувати, хоча й може.

Приміщення. Адміністрація зобов'язана надати приміщення для профспілки.

Питання надання приміщення для ОСС залишається на розсуд адміністрації.

Які права має професійна спілка?

Професійні спілки мають дуже багато гарантій їх діяльності. Законом "Про професійні спілки" передбачені повноваження та гарантії професійної спілки (водночас багато з них не зовсім вписуються у відносини "студент - адміністрація").

- право здійснювати представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок в органах державної влади, місцевого самоврядування, перед роботодавцями, у відносинах з іншими об'єднаннями (ст.19),

- право представництва інтересів своїх членів при реалізації права на звернення за захистом свої прав до суду, міжнародних судових органів, Уповноваженого ВР з прав людини (ст.19),

- право ведення колективних переговорів та укладення колективних договорів (ст.20),

- можуть мати і використовувати власну символіку (ст.17)

- право на добровільних засадах створювати об'єднання профспілок, входити до їх складу та вільно виходити, у тому числі й міжнародних об'єднань профспілок (ст. 8,9),

Колективний договір і переговори є дуже потужним засобом впливу професійної спілки, оскільки він стає обов'язковим документом для виконання адміністрацією. Законодавством не передбачено обов'язку залучати ОСС до колективних переговорів, водночас це і не заборонено, тому ОСС також може брати участь у переговорах і розробці колективного договору, оскільки вирішуються питання, що стосуються усіх студентів. ЗУ "Про колективні договори та угоди" передбачає, що колективний договір може укладатися з професійною спілкою чи іншою організацією, що уповноважена трудовим колективом. Саме ця норма може стати вашим аргументом і відкрити шлях для участі у колективних переговорах.

- право на організацію та проведення страйків, зборів, мітингів, походів і демонстрацій на захист трудових і соціально-економічних прав (ст.27),

- право одержувати інформацію від роботодавців, органів державної влади чи місцевого самоврядування з питань, що стосуються трудових та соціально-економічних прав (ст.28),

- право одержувати інформацію про результати господарської діяльності установи (ст.28), тобто профспілка може витребувати інформацію від адміністрації про фінансовий стан вузу,

- право за рахунок своїх коштів створювати навчальні, культурно-освітні заклади, дослідні, соціально-аналітичні установи тощо (ст.29),

- здійснюють громадський контроль за реалізацією прав своїх членів у сфері охорони здоров'я, медико-соціальної роботи,

- мають право вимагати розірвання трудового договору з керівником установи, якщо він порушує ЗУ "Про професійні спілки", колективні договори (ст. 33),

- можуть мати у власності кошти, інше майно (ст.34),

- для реалізації статутних завдань мають право здійснювати необхідну господарську і фінансову діяльність, створювати фонди, кредитні спілки, засновувати підприємства, установи, організації (ст.35),

- участь у розробці правил внутрішнього трудового розпорядку установи (а. 38),

- можуть отримувати у користування будинки, приміщення, споруди, призначені для ведення культурно-просвітньої, оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи (ст.44).

Такі вагомні права передбачені ЗУ "Про професійні спілки", на практиці у вузі професійні спілки виконують ще багато інших повноважень: у сфері навчальної, виховної роботи, поселення у гуртожитки, розподілу путівок, стипендіального фонду, соціальної допомоги тощо.

Взаємовідносини з профспілкою. Повноваження, завдання і сфера діяльності студентського самоврядування і профспілок сильно перетинаються. І це вже є підставою для появи конкуренції. А ця конкуренція інколи може завадити нормальній роботі.

На практиці зустрічаються такі типи відносин: поглинання однією організацією іншої, взаємодія з розподіленням діяльності, взаємодія зі спільною діяльністю, конкуренція, боротьба.

Поглинання однією організацією іншої. Такий розвиток подій можливий, коли одна організація потужна, а інша слабка чи у разі коли одна з організацій виступає ініціатором створення іншої. На практиці це виглядає так: існує одна організація і вона одночасно

оформлена як профспілка і як ОСС. Або так: одну з організацій очолюють активісти другої. Наприклад, заступник голови профкому стає головою студентської ради - тоді одна з організацій діє фактично як філіал другої.

Взаємодія з розподіленням діяльності. Достатньо ефективний метод взаємодії. Проблему розподілу повноважень можна вирішити шляхом укладення договору чи декларації про співпрацю. Саме у договорі можна визначити конкретні повноваження кожної організації, розмежувати окремі та спільні сфери діяльності та взаємодії, визначити "правила гри". На жаль, домовитись про розподіл діяльності дуже важко, але можливо. Не обов'язково просто розділити напрямки діяльності. Можна в напрямку розділити конкретні акції - наприклад, одна організація проводить конкурс "Міс вузу", а інша - "Містер вузу". Ми радимо такий договір заключати на якийсь термін, наприклад, на навчальний рік і потім його переглядати за результатами діяльності. Варто піти на такий розподіл, щоб у своєму напрямку мати можливість працювати без перешкод.

Взаємодія з сумісною діяльністю. Дуже складний спосіб взаємодії, тому що потрібно постійно знаходити компроміси. При організації кожного заходу потрібно створювати оргкомітет з представників обох організацій. Проблема полягає в тому, що щось добре можна зробити тільки командою, а "лебедеві, ракові й щуці" це ніколи не вдасться. Представники однієї організації можуть бути незадоволені рівнем роботи представників іншої і обсягом отриманих ними дивідендів.

Як показує практика, такий вид взаємовідносин вдасться реалізовувати тільки при наявності хороших особистих відносин між керівниками організацій. Але потрібно пам'ятати, що нормальні відносини мають бути і нарівні інших членів.

Такі взаємовідносини дуже нестабільні, оскільки ґрунтуються на особистих зв'язках. Коли ж люди змінюються і немає особистих зв'язків, то така модель рушиться.

Конкуренція. Дуже поширена модель взаємодії, не містить нічого поганого. Нормальна, здорова конкуренція вигідна студентам - кожна організація хоче краще захищати студентів, краще організувати дозвілля тощо. І у студентів завжди є альтернатива. Конкуренція підштовхує обидві організації до розвитку. При такій моделі потрібно розуміти, що конкурент - не ворог. І вам потрібно направляти свої зусилля не один проти одного, а обом направляти зусилля вперед. *Потрібно займатися не боксом і виходити на ринг бити суперника, а займатися фігурним катанням і робити кращі піруети.*

При цій моделі взаємодії можна порадити організувати зустрічі керівних органів (а не тільки керівників), де обговорювати проблеми взаємодії і в очі казати все, чим ви незадоволені. Якщо проблеми не будуть обговорюватися, то з конкуренції ви швидко перейдете в стан боротьби. Потрібно не забувати, що при конкуренції необхідно весь час бути кращим, кожного разу, знов і знов доводити студентам, що ви кращі.

Але насправді підґрунтя для здорової конкуренції немає. Щоб конкуренція була здорова, конкуренти повинні мати рівні можливості. А в нашому законодавстві профспілки мають суттєво більше повноважень. Тому чи буде конкуренція здорова залежить саме від профспілки.

Боротьба. Це такий стан, коли організації не просто конкурують, а намагаються боротися з іншою, коли частина зусиль направляється на протидію іншій організації. Потрібно визнати, що це достатньо поширена ситуація. І на жаль, дуже часто буває, що адміністрація підтримує одну з організацій. Ми не радимо боротися з профспілками, це боротьба з нерівними силами - профспілки мають більше закріплених повноважень. За 5 років голова профспілки встигає стати "своїм" у ректораті. Перед тим як починати боротьбу, 7 раз поміряйте в кого більше сил.

Більшість діючих профспілок напрацювала добрі відносини з адміністрацією. І в ситуації протистояння: студенти - адміністрація більшість профспілок стануть на бік адміністрації (до речі, більшість ОСС також) і будуть захищати "імідж вузу". Тому потрібно розуміти, що борючись з профспілками ви ще боретесь з адміністрацією.

Для перемоги вам потрібно не знищити конкурента, а просто стати кращими. Кращими для студентів, кращими для адміністрації. Щодо студентів, то тут все зрозуміло: будете кращими - студенти виберуть і підтримають вас. Щодо адміністрації, то потрібно розуміти що вона володіє значним адміністративним ресурсом. І якщо адміністрація побачить, що з вами можна конструктивно співпрацювати і ви можете зробити багато чого корисного, то якась підтримка вам гарантована. Звісно, якщо ви знаходитеся у стані

боротьби, то супротивник може наносити удари, використовувати ваші помилки, організовувати антирекламу, підстави і провокації. Саме тому слід бути захищеним. Будьте обережними і не дозволяйте себе втягнути у сплановану противником гру.

Більшість своїх повноважень та прав профспілка отримує від адміністрації. Намагайтесь отримати ті самі повноваження - пам'ятайте, ви представляєте всіх студентів. Наприклад, у стипендіальній комісії є представник профспілки. Вимагайте, щоб туди включили і вашого представника. Не замість, а додатково. І далі вже питання буде в тому, хто краще працюватиме.

Ви можете боротися з профспілкою - саме з керівництвом профспілки, профкомом, головою профбюро. Але великою мірою профорги груп - дуже корисні та активні люди, які не проти ОСС. До великої боротьби їм справи немає, їх цікавить конкретна робота для їхніх студентів. З ними варто підтримувати контакт, запрошувати брати участь у заходах, допомагати їм.

Підводячи підсумки, відмітимо, що на різних рівнях можуть бути різні взаємовідносини з профспілками. На рівнях факультету може бути дружба, а на рівні вузу - боротьба.

Як створити незалежну профспілку

Коли ж профспілка не бажає мирно співіснувати з ОСС, чинить перешкоди діяльності, Ви можете заснувати незалежну професійну спілку. Ця організація матиме усі вище-перелічені права, претендуватиме на все, чим займається стара структура, братиме участь у колективних переговорах і контролюватиме дії профспілки у відносинах з адміністрацією і прийнятті важливих рішень.

Створенню незалежного профкому не може завадити ніхто, якщо ви твердо вирішили це зробити і знаєте порядок її створення. *Громадяни України мають право на основі вільного волевиявлення без будь-якого дозволу створювати профспілки (ст. 63У "Про професійні спілки").*

Однак порядку створення, передбаченого законодавством, слід дотримуватись. Рішення про заснування професійної спілки приймають установчі збори, які:

- приймають статут (положення) профспілки,
- обирають керівні органи профспілки.

Згідно із ЗУ "Про професійні спілки", статут повинен містити:

- статус (первинна - на рівні вузу, місцева - об'єднує дві профспілки у різних вузах, обласна - має організації у більшості адміністративно-територіальних одиниць області, регіональна - на рівні двох і більше областей, всеукраїнська),
- повну назву "за наявності скорочену" юридичну адресу,
- мета і завдання,
- умови і порядок прийняття в члени профспілки та вибуття з неї,
- права, обов'язки членів, умови, порядок і підстави виключення з членів профспілки,
- територіальну (вузу, місто, область), галузеву чи фахову (студентська, аспірантська) сферу діяльності,
- організаційну структуру, повноваження виборних органів, порядок їх обрання,
- умови терміни, порядок скликання конференцій чи загальних зборів, порядок і терміни звітності виборних органів профспілок перед членами профспілки, порядок здійснення контролю за діяльністю виборних органів профспілки,
- джерела надходження коштів та напрями їх використання,
- порядок здійснення господарської діяльності, необхідної для виконання статутних завдань профспілки,
- порядок внесення змін до статуту,
- умови та порядок припинення діяльності профспілки і вирішення майнових питань.

Професійну спілку також необхідно зареєструвати для того, щоб вона мала всі права, передбачені ЗУ "Про професійні спілки". Реєстрація здійснюється відповідно у Головному управлінні юстиції Мін'юсту в АРК, обласних, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах, міських (для міст обласного значення) управліннях юстиції.

Для реєстрації слід засновникам чи керівникам виборних органів подати:

- заяву,
- затверджений статут (положення) у двох примірниках,
- протокол загальних зборів (конференції) про затвердження статуту і обрання

керівників,

- відомості про виборні органи.

Протягом місяця управління юстиції включає профспілку до реєстру і видає свідоцтво про легалізацію із зазначенням статусу.

Легалізуючий орган не може відмовити в легалізації профспілки. У разі невідповідності поданих документів зазначеному статусу легалізуючий орган пропонує профспілці подати додаткову документацію, необхідну для підтвердження статусу.

Співпраця з іншими організаціями

По ходу створення й роботи ОСС виникає необхідність співпрацювати з ОСС інших вузів, громадськими організаціями (ГО), бізнес-структурами. Що така співпраця може дати?

По-перше, *досвід*. Якщо ви щойно розпочали свою діяльність, вам годі буде уникнути помилок. Тож, щоб не набивати зайвих гуль, краще скористатися порадами поважних дієвих ГО чи досвідченіших активістів вузів, де ОСС має більшу історію.

По-друге, *допомогу*. Якщо ви зібрались проводити захід, інші організації можуть посприяти в забезпеченні, наприклад, обладнанням, людьми необхідних професій, масовкою тощо.

По-третє, *фінансування*. Це в першу чергу стосується бізнес-структур. А також ГО, що мають цільове фінансування, чи отримали грант.

Органи студентського самоврядування

Вам спід налагодити стосунки з ОСС інших вузів чи факультетів.

У першу чергу вам це буде корисно для отримання досвіду. Тут слід вибрати вузи, де ОСС справді дієві й незалежні. Якщо вони працюють не перший рік, то напрацювали чималий досвід. Як позитивний, так і негативний. Їхній негативний досвід - це ваша можливість вчитися на чужих помилках.

Крім того, користь можуть дати й об'єднання на рівні міста. Це не обов'язково має бути якась формалізована організація, а такий собі клуб за інтересами. Тож слід проводити періодичні зустрічі лідерів ОСС різних вузів, разом Ви зможете підіймати спільні студентські проблеми.

Ефективним також буде проведення спільних конференцій, семінарів, нарад на регіональному рівні. Можна проводити міжвузівські конкурси та змагання (спортивні, культурно-масові), організовувати спільні вечірки, туристичні походи.

Громадські організації

За стінами вузу вирує життя. ОСС - це тільки одна форма об'єднання активної молоді, існують і міські, обласні, загальноукраїнські й навіть міжнародні організації, які діють у студентській та молодіжній сферах.

Отож, потрібно налагодити стосунки з найпотужнішими ГО. Адреси й контакти ГО можна дістати в управліннях юстиції або сім'ї та молоді чи знайти в Інтернеті.

ГО йдуть на співпрацю, адже їм потрібно збільшувати популярність та свій вплив, кількість членів. Тому їм вигідно з вами співпрацювати. Можете й самі поповнювати лави ГО, яка вам найбільш імпонує, - це зробить зв'язок і співпрацю ефективнішою й міцнішою.

Під час співробітництва з ГО можна:

- обмінюватися досвідом;
- залучати тренерів та активістів з ГО на проекти ОСС;
- обмінюватися інформацією;
- проводити партнерські проекти;
- обмінюватися ресурсами;
- представляти їхні проекти у своєму вузі;
- отримати допомогу під час лобіювання, ГО часто мають контакти з міською та обласною адміністраціями;
- отримати інформаційну підтримку (наприклад, реклама проекту в міських ЗМІ).

Бізнес-структури

Під час роботи зі спонсором слід розуміти його інтереси й робити адекватні пропозиції. Перед зверненням до спонсора потрібно розробити пропозиції, з яких він розумів би, що ви йому можете дати.

Це можуть бути зовсім прості речі. Наприклад, розмістити логотипи спонсора на всіх рекламних матеріалах, інформувати про підтримку під час проекту й розповісти про фірму,

що допомагає студентам у ЗМІ, якщо проект цікавить медіа. Або щось складніше, розмістити точку продажу їхнього продукту (наприклад, пива) під час вашого проекту (наприклад, музичного концерту). Або взагалі розроблення для спонсора окремої рекламної інформаційної кампанії чи акції.

Головне у відношеннях зі спонсором, аби він відчув, що ви переймаєтесь не тільки своїми інтересами, а й спонсорськими. Вам не слід забувати про його банери, плакати, рекламу тощо. Потрібно боротися за його інтереси. Декілька сюрпризів можна залишити на кінець і після проекту прийти до спонсора з газетною статтею про ваш захід, де добрими словами згадано й спонсора.

Варіантів чимало, але слід розуміти, це не все, що зацікавить спонсора. Компанія повинна бути впевнена, що кошти буде використано на заявлені дії. Після й під час проведення проекту треба інформувати фірму про хід участі її коштів в організації проекту. Як аргумент можна дістати лист підтримки ректорату вашого вузу та результати вже реалізованих ідей ОСС.

Ефективно розпочинати з незначної підтримки проектів і якщо ви виконали всі обіцянки, імовірність дальшої співпраці й отримання більших спонсорських пакетів помножується в кілька разів. Встановлюйте контакти послідовно.

Виникає питання: як знайти спонсора? Головне у цій справі - шукати, шукати і ще раз шукати. Може так статися, що ви знайдете не спонсора, а мецената. Теж добре. Чи знайдете компанію-партнера, чи щось інше - теж результат.

Стандартний шлях пошуку такий. Для початку слід написати листа, листа якомусь абстрактному спонсору. Де чітко й лаконічно викласти ваші пропозиції (коротко ідея, що саме ви пропонуєте, що потрібно від спонсора, що отримає спонсор). Якщо є якісь розрахунки чи ілюстрації, їх варто розмістити в додатку. Відтак слід взяти до рук "Жовті сторінки" чи яку іншу базу фірм і надіслати кожному потенційному спонсоріві лист на ім'я керівника організації, звернувшись у листі до нього особисто (якщо не знаєте як звати керівника, зателефонуйте й запитайте, як його звати, можете сказати, що це для офіційного запрошення). Потім надсилайте ці листи факсами, поштою, завозьте особисто тощо. Наступний крок, зателефонувати й дізнатися кому доручено розгляд листа. Зателефонуйте цій людині й домовтесь про зустріч. Не обговорюйте деталі по телефону, намагайтесь домовитись про зустріч, під час особистого контакту у вас буде більше шансів переконати співрозмовника (телефонну розмову дуже легко закінчити, а при особистій зустрічі у вас завжди буде шанс навести ще один аргумент). Під час зустрічі потрібно з'ясувати чи в компетенції співробітника, який з вами зустрічається приймати рішення. Якщо він може приймати рішення (наприклад, комерційний директор), то вам потрібно його переконати надати вам кошти. Якщо ж людина не приймає рішення, то необхідно його переконати організувати зустріч з людиною, що приймає рішення. Проводити переговори з людиною, яка не має повноважень приймати рішення, - гаяти свій час.

Нестандартних шляхів чимало - відвідайте виставки, де є спонсори; шукайте родичів студентів, які працюють у фірмах на високих посадах; індивідуально обробляйте обрані вами фірми (наприклад, кафе, магазини та клуби, що знаходяться поряд з вузом); шукайте фірми, де працюють випускники вашого вузу, чи які зацікавлені у випускниках вашого факультету/вузу або працюють у сфері, за якою навчаються студенти факультету/вузу.

Не здавайтесь. Хай щастить вам у пошуку!

Нормативно-правова база у сфері студентського самоврядування

Нормативно-правова база у сфері студентського самоврядування складається з таких документів:

- Закон України "Про вищу освіту (ст. 38, 37);
- Типове положення про студентське самоврядування у ВНЗ, затверджене наказом Міністерства освіти і науки №166 від 3 квітня 2001 року. Цей наказ не зареєстровано в Міністерстві юстиції, як того вимагає чинне законодавство, тобто він не легітимний. Крім того, положення є типовим, тобто не обов'язково його використовувати;
- Положення про державний вищий навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України №1074 від 5 вересня 1996 року;
- Статут кожного вузу, де має бути частина присвячена студентському

самоврядуванню;

- Положення про студентське самоврядування кожного вузу.

У цих документах немає чіткого визначення студентського самоврядування, його прав обов'язків та функцій, що створює чималу юридичну прогалину.

Розглянемо детальніше 38 статтю Закону України "Про вищу освіту".

Стаття 38. Студентське самоврядування

1. У вищих навчальних закладах створюються органи студентського самоврядування. Органи студентського самоврядування сприяють гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника. Органи студентського самоврядування вирішують питання, що належать до їх компетенції.

На жаль, далі ніде в законі чітко не прописано компетенцію ОСС.

Рішення органів студентського самоврядування мають дорадчий характер.

Те що рішення ОСС має дорадчий характер суперечить самій природі самоврядування й зводить усе нанівець.

2. У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, рішеннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки та відповідного центрального органу виконавчої влади, у підпорядкуванні якого знаходиться вищий навчальний заклад (мається на увазі Міністерство освіти і науки або інше міністерство, у підпорядкуванні якого перебуває вуз), статутом вищого навчального закладу.

Якщо необхідно керуватися законодавством і статутом вузу є цілком зрозумілою, то необхідність керуватися рішеннями Міністерства, як органу виконавчої влади, знову суперечить природі самоврядування.

3. Основними завданнями органів студентського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема стосовно організації навчального процесу;

- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;

Сенс цього завдання дуже важко досягнути. Що мається на увазі? Що ОСС мають примушувати студентів вчитися чи відвідувати пари? Тоді студентське самоврядування обертається на якийсь контролюючий орган.

- сприяння навчальній, науковій і творчій діяльності студентів;

- сприяння створенню відповідних умов для проживання і відпочинку студентів;

- сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;

- організація співробітництва зі студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;

- сприяння працевлаштуванню випускників;

А чому тільки випускників? Не секрет, що чимало студентів старших курсів десь підробляють.

- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами.

4. Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу. Залежно від контингенту студентів, типу та специфіки вищого навчального закладу студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів вищого навчального закладу.

Простіше кажучи, студентське самоврядування діє на будь-якому рівні студентської громади.

5. Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори (конференція) студентів вищого навчального закладу.

Чи доцільно, щоб вищим органом студентського самоврядування були загальні збори (конференція студентів)? Ні. Як приклад, можна навести систему самоврядування в Києво-Могилянській академії, де вищим органом є студентська колегія, яку обирають прямим таємним голосуванням усіх студентів академії. Цей орган є загальноновизнаним, складається із семи осіб і може оперативно вирішувати різні питання. Чи, наприклад, Київський політехнічний інститут, де фактично вищим органом студентського самоврядування є студентська рада, яка складається з голів студентських рад факультетів, легітимно обраних на своїх факультетах. Ці приклади показують, що доцільніше було б мати такий вищий ОСС, який міг би оперативно збиратися й працювати. На відміну від конференції, яку складно

скликати й завжди виникають проблеми з вибором делегатів. Конференція - мало ефективний і мало продуктивний орган.

Ми вважаємо, що форма вищого ОСС та системи студентського самоврядування взагалі мають визначатися студентами кожного вузу на їхній власний розсуд, згідно з розміром, структурою та традиціями кожного вузу. Які:

- ухвалюють Положення про студентське самоврядування;

Нумо це порівняємо зі статтею 37 цього ж закону, яка стверджує, що "вищий колегіальний орган громадського самоврядування затверджує положення про органи студентського самоврядування". (Під вищим колегіальним органом громадського самоврядування розуміється конференція трудового колективу - викладачів і співробітників; Отож маємо два різних положення: одне про студентське самоврядування, інше про органи студентського самоврядування. Вочевидь протиріччя, законодавчий нонсенс, який було прийнято колективним розумом 450 депутатів. Якщо спробувати зрозуміти логіку законодавців, які писали цей закон, то складається враження, що має бути одне положення, яке спочатку ухвалює конференція студентів, а потім затверджує конференція трудового колективу. На скільки це доцільно? Якщо говорити про студентське самоврядування, достатньо, щоб положення приймали студенти без участі трудового колективу.

Але на практиці слід виконувати букву закону. Закон каже, що є Положення про студентське самоврядування, яке ухвалює конференція студентів. Цього достатньо для його легітимізації, бо ніде в законі не вказано, що воно має бути ще кимсь затвержене. Тому достатньо студентською конференцією ухвалити Положення й керуватись ним. Якщо ж у конференції трудового колективу (за підказки адміністрації), виникне бажання щось затвердити, то це буде окреме Положення про органи студентського самоврядування, і це їхнє право, але це буде Положення тільки про органи, на відміну від Положення про студентське самоврядування.

З іншого боку, якщо Положення про студентське самоврядування затвердить конференція трудового колективу, то воно стане обов'язковим для адміністрації і зокрема для ректора.

- обирають виконавчі органи студентського самоврядування та заслуховують їх звіти;

Чи обов'язково виконавчі ОСС має формувати конференція студентів? Либонь неправильно законодавчо обмежувати шляхи формування виконавчих органів. Наприклад, у Києво-Могилянській академії студентська колегія бере на себе функції виконавчого органу, створюючи різні комісії. А в Київському політехнічному інституті студентська рада затверджує склад виконавчого комітету й має можливість його оперативно контролювати та змінювати протягом року.

- визначають структуру, повноваження та порядок обрання виконавчих органів студентського самоврядування.

6. Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо).

За суттю це не різні форми, а різні назви. Ці органи виконують функції студентського самоврядування у період між конференціями.

Вочевидь впадає в око, що цей закон геть недолугий і його слід змінити.

Законопроекти про студентське самоврядування

Законопроект 2599 В'ячеслава Кириленка

27 грудня 2002 року народним депутатом В'ячеславом Кириленко було подано законопроект Про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" (щодо студентського самоврядування)" під № 2599.

Законопроект передбачав такі зміни до 38,37 та 34 статей Закону України "Про вищу освіту":

- не менш, як 10 % складу вчених рад мають становити студенти, обрані вищим ОСС;
- вилучення з 37 статті пункту про необхідність затвердження Положення про ОСС конференцією трудового колективу;
- ОСС керується законодавством, статутом вузу та своїм Положенням;
- вилучається завдання ОСС "забезпечення виконання студентами своїх обов'язків";
- на всіх рівнях студентське самоврядування є виборним і формується шляхом

таємного голосування студентів зі строком на один рік.

- адміністрація вузу, його підрозділи тільки за згодою відповідного ОСС приймає рішення з питань, що стосуються:

- *відрахування студента з вузу на підставах не пов'язаних з академічною заборгованістю*

- *зміна оплати за навчання одному й тому самому студенту;*

- *переведення студента з денної на іншу форму навчання;*

- *поселення та виселення студента з гуртожитку;*

- *правил поведінки студентів та правил проживання у гуртожитку;*

- *звуження соціальних прав студент;*

- забороняється втручання адміністрації у процес виборів до ОСС;

- адміністрація зобов'язується сприяти діяльності ОСС та надавати приміщення для їхньої роботи;

- вилучається твердження, що рішення ОСС мають дорадчий характер;

- вилучається твердження, що вищий ОСС - це загальні збори (конференція студентів).

Законопроект розглядався в першому читанні Верховною Радою 3 лютого 2004 року разом з іншими шістьма законопроектами щодо змін до закону про вищу освіту. Верховна Рада постановила (Постанова №1421-IV) прийняти за основу цей законопроект (№ 2599) та ще два (№3323, №3401), які не мають жодного відношення до студентського самоврядування. Цією ж постановою Верховна Рада України доручила комітету ВРУ з питань науки і освіти об'єднати три зазначені законопроекти в один узгоджений та внести його на друге читання.

Законопроект 3323 комітету ВР з науки і освіти

Об'єднаний законопроект отримав номер 3323, як номер одного з трьох законопроектів та назву законопроекту 3323: "Про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" (щодо підготовки кадрів)".

Фактично комітет Верховної Ради з питань науки і освіти, порушивши постанову Верховної Ради, замість об'єднання трьох законопроектів написав новий законопроект, в якому члени комітету виклали своє бачення студентського самоврядування.

Законопроект передбачає такі зміни до 38,37 та 34 статей Закону України "Про вищу освіту":

- Замість слова студенти" використовується термін "осо би, що навчаються". *Але законом "Про вищу освіту", особами, які навчаються у вузі, є студенти, курсанти, екстерни, асистенти-стажисти, інтерни, клінічні ординатори, здобувачі, аспіранти, докторанти.*

- До складу Вчених рад мають входити керівники органів студентського самоврядування та до 10% складу Вчених рад мають становити представників осіб, які навчаються. До 10% - означає не більше 10%, але не вказується гарантований мінімум представництва студентів.

- Не менш, як 10% складу конференції трудового колективу мають становити представники осіб, які навчаються. Для вузів I-II рівня акредитації вказано, що ці представники - студенти, обрані вищим ОСС. Як представники формуються для вузів III-IV рівня акредитації залишається не визначеним.

- Із 37 статті для вузів III-IV вилучено пункт про необхідність затвердження Положення про органи студентського самоврядування конференцією трудового колективу. Але ця норма залишена для вузів I-II рівня акредитації.

- Органи студентського самоврядування створюються саме особами, що навчаються.

- Керівництво вищого навчального закладу створює відповідні умови для забезпечення діяльності студентського самоврядування.

- На всіх рівнях студентське самоврядування є виборним і формується шляхом таємного голосування студентів строком на один рік. Це єдиний реальний крок у бік демократизації студентського самоврядування.

- ОСС можуть мати права юридичної особи: печатку, бухгалтерський баланс, рахунки в банку, штатний розпис, нести майнову відповідальність згідно з чинним законодавством.

Законопроект розглядався у другому читанні Верховною Радою 6 липня 2005 року, і був направлений на повторне друге читання. Після доопрацювань законопроект розглядався

22 вересня 2005 року і його було прийнято. Але 25 жовтня 2005 року Президент скористався правом вето і відправив його на доопрацювання (бо законопроект містив норму, що зобов'язувала студентів відпрацьовувати три роки після закінчення навчання чи повертати кошти за навчання). У своїх зауваженнях до законопроекту Президент не торкнувся питань студентського самоврядування.

Законопроект 6352 УАСС

Законопроект "Про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо самоврядування студентів і аспірантів та їхньої участі у справах вищих навчальних закладів" було розроблено Українською асоціацією студентського самоврядування. Для внесення до Верховної Ради під текстом законопроекту було зібрано підписи народних депутатів - представників усіх фракцій, крім комуністичної та соціалістичної. Формально депутати, що підписалися, стали авторами законопроекту. Зокрема, одним із авторів став Віктор Ющенко. Законопроект було внесено до Верховної Ради 18 листопада 2004 року під номером 6352.

Законопроект передбачає такі зміни до 38,37 та 34 статей Закону України "Про вищу освіту":

- у законопроекті іде мова про самоврядування студентів та аспірантів;
- не менш, як 15% складу вчених рад мають становити студенти, обрані вищим ОСС;
- не менш, як 30% складу конференції трудового колективу мають становити студенти, обрані вищим ОСС;
- виборні ОСС мають виключне право представляти весь колектив студентів;
- ОСС делегують до складу приймальних комісій та державних екзаменаційних комісій, своїх представників кількістю не менш, як 20% складу;
- ОСС призначають своїх представників до складу комісій, по другому перескладанню іспитів у кількості - від 1/3 до 1/2 складу;
- ОСС на їхню діяльність передається не менше 1% коштів, отриманих вузом за надання платних послуг в сфері освіти;
- ОСС на їхню діяльність передається соціальний фонд який становить 10% від стипендіального;
- виключно за згодою повноважного ОСС приймаються рішення про:
 - відрахування студента з вузу;
 - переведення студента з бюджету на контракт;
 - підвищення плати за навчання;
 - поселення та виселення студента з гуртожитку;
 - затвердження правил внутрішнього розпорядку вузу;
 - затвердження нормативних документів щодо проживання у гуртожитку;
- ОСС можуть мати окремі ознаки юридичної особи: печатку, бухгалтерський баланс, рахунок у банку, штатний розпис;
- прописана чітка структура формування колективного представницького ОСС - обрані представники від факультетів пропорційно кількості студентів на факультеті;
- залишається в 37 етапі пункту про необхідність затвердження Положення про ОСС конференцією трудового колективу;
- керівник адміністрації може скасувати рішення ОСС;
- керівник адміністрації може розпустити ОСС, якщо протягом трьох місяців ОСС не приймає рішення з питань компетенції ОСС, підняте адміністрацією.

Станом на грудень 2005 року законопроект у Верховній Раді ще не було розглянуто, хоча і внесений до порядку денного VIII сесії.

Законопроект 8470 НДЛМ

Законопроект "Про студентське самоврядування в Україні", розроблений Народно-демократичною лігою молоді, 17 листопада 2005 року внесли до Верховної Ради депутати О. Петров, К. Самойлик, С. Татусяк. Законопроект отримав номер 8470.

На відміну від інших законопроектів, цей законопроект не передбачає зміни в законі "Про вищу освіту", він є проектом окремого закону.

Законопроект передбачає:

- не менш, як 15% складу вчених рад мають становити студенти, обрані ОСС;
- не менш, як 30% складу конференції трудового колективу мають становити студенти, обрані ОСС;

- адміністрація перераховує на рахунок ОСС кошти у розмірі 1% від бюджету вузу;
- виключно за згодою ОСС приймаються рішення про:
- відрахування студента з вузу;
- переведення студента з бюджету на контракт;
- підвищення плати за навчання;
- поселення та виселення студента з гуртожитку;
- затвердження правил внутрішнього розпорядку вузу;
- затвердження нормативних документів щодо проживання у гуртожитку;
- ОСС реєструються і стають юридичною особою;
- прописана чітка структура формування ОСС:
- ОСС вузу - обрані прямим голосуванням представники від факультетів (рівна кількість з кожного факультету);
- на факультетах і в гуртожитках немає ОСС, а є комісії ОСС вузу;
- ОСС створює виконком, але теж як колегіальний орган.

Безумовно, наведені вище законопроекти не здатні повністю врегулювати проблеми студентського самоврядування. Але прийняття якогось з них - крок уперед у розвитку студентського самоврядування.

Досвід європейських країн у сфері студентського самоврядування

Життя студентів Європи без студентського самоврядування і різних студентських клубів на кшталт Альфа та Бета годі уявити. ОСС у європейських вузах зовсім не нагадують комсомол, як це відбувається в Україні. Вони менш залежні від адміністрації і більш залежні від студентів.

Студентське самоврядування в Європейських країнах має такі відмінності від українського:

- широкі повноваження ОСС як закріплені законодавчо та в статутах вузів, так і просто традиційні, ніде не зафіксовані;
- фінансування діяльності ОСС з боку адміністрації;
- відповідне забезпечення ОСС приміщенням, технікою, зв'язком;
- ОСС мають статус юридичної особи;
- прямі й таємні вибори до ОСС;
- відсутність студентських профспілок;
- інше ставлення адміністрації, викладачів та самих студентів до ролі студентства й студентського самоврядування.

В Європі, на відміну від України, майже не існує студентських профспілок, таким чином проблеми конкуренції з профспілками просто немає. Європейцям важко пояснити, що таке student trade union. Однак student self-government: зрозуміло всім.

Не всі права студентського самоврядування в європейських країнах закріплені законодавчо. Але адміністрація європейських вузів має інший менталітет. Прикметне, що головною відмінністю студентського самоврядування в країнах Європи є інше ставлення адміністрації, викладачів та самих студентів до ролі студентства й студентського самоврядування.

Студентське самоврядування в Польщі

Розглядаючи форми студентського самоврядування, відзначимо, що існують невеликі відмінності в структурах студентського самоврядування різних вузів. Вони переважно виникають через різну кількість студентів, які навчаються в навчальних закладах.

Спільним у всіх є поділ на законодавчу, виконавчу та судову. Законодавчу владу утворюють студентські парламенти. Структура виконавчих органів є дуже різноманітною. Вона визначається, як і порядок обрання до складу студентського парламенту, Положеннями про студентське самоврядування. Судова влада, згідно з законом, виражається дисциплінарними комісіями або коледженським судом.

Положення про студентське самоврядування та зміни до нього приймаються студентським парламентом і вступають в дію після затвердження ректоратом відповідності його положень статуту навчального закладу. Затвердження положення - формальна функція перевірки на відповідність статуту й ректорат не може відмовити чи нав'язувати своє

бачення положення.

Вибори до ОСС відбуваються на кожному факультеті. Їх організовують Виборчі комітети. Вибори відбуваються таємно та є прямими, перемагає той, хто набрав більше голосів. Загальноузівські ОСС формуються з представників факультетів. Керівника ОСС вузу можуть обирати безпосередньо всі студенти або представники факультетів. *У деяких вузах відсутнє студентське самоврядування на рівні академічної групи, бо не існує й самих академічних груп - студенти обирають предмети за власним бажанням і сталих груп не утворюється.*

ОСС складає бюджет на навчальний рік. Цим документом вони ставлять до відома адміністрацію, скільки коштів та на які заходи їм буде потрібно. Але остаточне рішення про суму витрат залишається за адміністрацією. Наприклад, річний бюджет ОСС **Варшавського** університету становить близько 200 000\$ на рік. Крім фінансування з бюджету вузу, ОСС залучають спонсорські кошти, знаходять страхові агентства з якими співпрацюють.

Також існують фонди, в статутах яких вказано, що кошти фонду призначені лише на студентські потреби. Кошти фонду можуть витратитися на проекти які організують ОСС. ОСС також займаються розподілом матеріальних допомоги, нагород та додаткових стипендій. *Одним словом студенти самі розпоряджаються грошима призначеними на студентські потреби.*

Адміністрація вузу надає ОСС приміщення та забезпечує офісною технікою, комп'ютерами, телефоном, Інтернетом. Наприклад приміщення ОСС Варшавського університету має площу близько 450 кв. м. Для того, щоб ОСС могли самостійно вести свою документацію, вони мають власну печатку.

Студенти входять в склад сенату (керівний колегіальний орган вузу, на кшталт нашої Вченої ради), вони обираються в кількості не меншій 20% складу сенату. Переважно, студентів до сенату делегує ОСС.

Студенти беруть участь у виборах ректора та деканів. Обранню ректора передує вибір електорату, тобто представників, які братимуть участь у голосуванні. Серед виборців, частка студентів складає 20%.

Ректор призначає проректора дидактичного (по роботі зі студентами, в Україні це проректор з виховної, навчально-виховної роботи чи гуманітарних питань) після узгодження його кандидатури зі студентським парламентом вузу. Теж саме відноситься і до заступника декана. В разі необхідності, *ОСС можуть звернутися до Вченої ради з вимогою звільнення проректора чи заступника декана.*

"Правила поведінки" та розклад екзаменаційної сесії в вузі затверджують лише після згоди на це органів студентського самоврядування.

Теоретично ОСС мають право визначати розмір оплати за навчання - це є серйозний механізм впливу на адміністрацію. Тобто приймаючи рішення про розмір оплати, ОСС фінансово впливають на адміністрацію. Але, на жаль, на практиці цей механізм працює не просто.

ОСС гуртожитків займаються розподілом місць, підтриманням порядку та розв'язанням студентських проблем.

На загальнодержавному рівні в Польщі теж діє студентське самоврядування. Існує загальнопольське представництво студентських самоврядувань - **Парламент студентів Республіка Польща**. До його складу входять керівники студентських парламентів всіх вузів. Діяльність Парламенту фінансується з бюджету країни. Його існування прописано в законі про вищу освіту. Парламент студентів має право давати оцінки проектів нормативно-правових документів пов'язаних з студентами, а особливо тих, які видаються на основі Закону Про вищу освіту". Парламент студентів узгоджує нормативно-правові документи Міністерства освіти, що стосуються студентів.

Основним документом, який регулює відносини в системі вищої освіти Польщі є Закон про вищу освіту. Наводимо статті, що регламентують діяльність студентського самоврядування.

Стаття 156.

Положення про студентське самоврядування затверджується законодавчим органом студентського самоврядування, згодом Сенатом у відповідності із законодавством і статутом.

Студентське самоврядування є єдиним представником усієї студентської громади.

Органи студентського самоврядування приймають рішення щодо розподілу коштів на

студентські цілі.

Ректор може відхиляти рішення, що не відповідають статуту і законодавчим актам.

Студентське самоврядування здійснює діяльність у галузі соціально-побутових, культурних справ студентів.

Стаття 157.

Органи студентського самоврядування формують загальнопольське студентське самоврядування.

Міністр вищої освіти забезпечує річний розподіл засобів для діяльності загальнопольського представництва студентського самоврядування.

Загальнопольське студентське самоврядування аналізує нормативно-правові акти, що стосуються студентів.

Строк розгляду поданих на аналіз нормативно-правових актів становить 2 місяці від дня їх подання міністром вищої освіти на розгляд.

Стаття 158.

Студентські організації, товариства мають право виходити із пропозиціями до адміністрацій навчальних закладів.

Адміністрація може надавати матеріальні засоби для студентських організацій.

Стаття 159:

Студентські організації підлягають реєстрації.

Реєстр є відкритим.

Ректор організовує і веде реєстр.

Право відкликання рішення Ректора належить Міністру вищої освіти.

Умовою реєстрації є відповідність установчих документів законодавчим актам та статутам Університетів.

Ректор відхиляє ухвалу органів студентського самоврядування. Що не відповідає статуту, законодавчим актам.

Сенат за поданням Ректора може розпустити студентську організацію, якщо її діяльність постійно порушує законодавство, статут Університету, її статут.

Стаття 160.

Студентське самоврядування, товариство студентів, студентська організація, територією діяльності якої є певний університет, може для підтримання вимог, якщо вони є предметом загального спору і стосуються важливих справ та інтересів студентів, почати акцію протесту.

Рішення про початок і форму акцій протесту приймається простою більшістю голосів залежно від масштабу акції загально університетськими чи факультетськими органами студентського самоврядування, товариствами, студентськими організаціями.

Про це рішення орган повідомляє ректора чи декана за 24 години перед початком акції.

Страйк студентів - утримання від участі у навчальному процесі - може бути початий виключно студентським самоврядуванням чи товариством загальнодержавного масштабу, яке обирається виключно студентам, якщо не було досягнуто згоди шляхом проведення переговорів із Ректором навчального закладу чи інших форм протесту.

Ніхто не може бути змушений до участі чи відмови участі у протестах.

Участь в акції протесту, розпочата відповідно до Закону, не є порушенням обов'язків студента.

Організатори протесту зобов'язані створити умови та не допустити загрози життю, здоров'ю людей, пошкодження чи знищення майна, порушення прав працівників навчального закладу, студентів, що не беруть участь в акції.

Студентське самоврядування в Латвії

Структура ОСС у вузах Латвії різна. Це пов'язано з різним розміром вузів. Наприклад, у Латвійському університеті (найбільший вуз Латвії, 30 тисяч студентів) вибори відбуваються прямим голосуванням всіх студентів за партійною системою. Голосуючи за партію (тобто її список), студенти можуть додатково голосувати за людей, що внесені в список партії (ставлячи кожному кандидату зі списку "+" або "-"). Тим самим виборці визначають порядок людей у списку. ОСС формується відповідно до результатів виборів за пропорційною системою. Вже обраний склад ОСС обирає серед своїх членів президента. Бути президентом можна не більше двох разів. ОСС формує комісії.

ОСС є юридичною особою і заключає угоду з адміністрацією. ОСС може займатися господарською діяльністю. Адміністрація вузу перераховує на діяльність ОСС кошти. Наприклад, для Латвійського університету ця сума складає 80 000\$ на рік. А бюджет ОСС факультету складає 3000-7000 \$.

20% складу Сенату вузу (як наша Вчена рада) є студенти. Хто саме з студентів ввійде до сенату - визначає ОСС.

20% складу Статутних зборів - органу, який обирає ректора (як наша конференція трудового колективу) є студенти. Частина студентів делегує ОСС вузу, а частина складається з делегатів ОСС факультетів.

ОСС сам приймає своє положення, Затверджує положення Сенат вузу. Але має право відмовити в затвердженні тільки з правових підстав (невідповідність законодавству).

Серед повноважень ОСС є наступні. ОСС узгоджує розмір оплати за навчання. Рішення про відрахування студента з питань не пов'язаних з успішністю і оплатою навчання в обов'язковому порядку погоджується з ОСС. ОСС розпоряджаються соціальним фондом.

Важливе повноваження ОСС - право вето на рішення Сенату вузу, що стосуються студентів. За накладання вето мають проголосувати 2/3 членів ОСС які представлені в Сенаті. В разі якщо не сенат, а ректор приймає рішення, яке не задовольняє ОСС, ОСС виносить проблемне питання на розгляд Сенату вузу. І вже далі в разі необхідності може накладати вето.

ОСС вузів об'єднуються в асоціацію. Представник асоціації входить до Ради вищої освіти Латвії.

В Латвійському законодавстві зафіксовано:

- те, що саме ОСС представляє студентів;
- незалежність виборів до ОСС від адміністрації вузу;
- право вето ОСС на рішення Сенату вузу.

Болонський процес

Болонський процес - процес реформування системи вищої освіти країн Європи. Його метою є створення до 2010 року єдиного Європейського освітнього простору. Це передбачає Єдиний загальноновизнаний зразок диплома, мобільність студентів між вузами, єдині рівні навчання тощо.

Болонський процес отримав свою назву від місця, де було підписано Декларацію про узгоджені дії міністрів щодо розвитку сучасної вищої школи в Європі. 19 червня 1999 року в найстарішому вузі Європи - Болонському університеті 29 міністрів від імен своїх урядів поставили підписи під документом, який назвали "Болонська декларація".

Витоком цього процесу можна вважати, організований рух студентів Європи за визнання дипломів однієї Європейської країни в інших країнах. Саме цей рух і став тим чинником, тією передумовою, що змусила почати інтегруватися Європейську систему вищої освіти. Згадуючи передумови виникнення Болонського процесу, слід згадати про Велику Хартію Університетів (Magna Charta Universitatum). Особливість документу полягає в тому, що його підписали 430 ректорів з різних країн Європи, де закликали до співробітництва між усіма вищими школами Європи.

Україна приєдналась до Болонського процесу після підписання 19 травня, 2005 р. міністром освіти та науки С. Ніколаєнко Болонської декларації в м. Бергені (Норвегія).

Ключові позиції Болонського процесу:

1. *Упровадження двоциклового навчання (Сорбонська декларація).* Фактично пропонується ввести два цикли навчання. Перший цикл передбачає одержання ступеня бакалавра, при цьому навчання має тривати не менше трьох років і не більше чотирьох років. Другий складається з двох рівнів - отримання ступеня магістра, а потім докторського ступеня (т.зв. доктор філософії). При цьому ступінь бакалавра визнається, як достатній рівень кваліфікації.

2. *Запровадження кредитної системи.* Згідно з Сорбонською декларацією, облік навчальної роботи повинен здійснюватися в кредитах. За основу пропонується прийняти ЕСТ5 (Європейська система перезарахування кредитів), зробивши її накопичувальною системою. Студенти отримують право самостійно обирати програми та предмети навчання, які пропонуються, накопичуючи кредити. Оскільки відомо, система оцінювання знань в різних країнах значно відрізняються між собою, то ЕСТ5 створює базу, на основі якої

академічні (навчальні) досягнення студента можуть бути юридично визнаними та перезарахованими в іншому вузі.

3. *Контроль якості освіти* (Болонська декларація). Передбачається організація акредитаційних агентств, незалежних від національних урядів і міжнародних організацій. Оцінка ґрунтуватиметься не на тривалості або змісті навчання, а на тих знаннях, уміннях і навичках, що отримали випускники вузу. У деяких країнах Європи, наприклад, було створено агентства, куди входять випускники, роботодавці, студенти, незалежні експерти й таким агентствам надаються широкі повноваження у сфері контролю якості.

4. *Розширення мобільності студентів* (Лісабонська конвенція). Передбачається істотний розвиток мобільності студентів. Під мобільністю студентів розуміється вільна зміна місця навчання, можливість навчатися в інших країнах. Постає питання щодо розширення мобільності не тільки студентства, а й викладацького та іншого персоналу для взаємного збагачення європейським досвідом. Передбачається зміна національних законодавчих актів у сфері працевлаштування іноземців. Різноманітні програми (Erasmus, Mundus, Socrates, Mobility Action Plan тощо) мають на меті допомогти студентам навчатися закордоном протягом одного року. *Оцінки (кредити), які студент отримує протягом навчання закордоном мають визнаватися національними вищими школами.* Тобто провчившись рік чи два закордоном можна повернутися в рідний навчальний заклад і закінчити навчання, при цьому оцінки, які було отримано там можуть бути зараховані без перезаліку.

5. *Диплом однакового зразка.* Для забезпечення визнання кваліфікацій на європейському ринку праці планується використання єдиного Додатку до диплома, який рекомендовано ЮНЕСКО. Згідно з Сорбонською декларацією, уніфікований додаток до диплому сприятиме працевлаштуванню випускників та мобільності студентів.

6. *Автономність вузів.* Цей принцип означає право та можливість для університетів формувати стратегію, вибирати пріоритети у навчанні та проведенні наукових досліджень, витрачати ресурси, профілювати програми й встановлювати власні критерії прийому професорів та студентів. Принцип автономії у поєднанні з відповідальністю є основою академічної свободи, задекларованої у Великій хартії університетів.

Крім цього, важливими є такі принципи: "Навчання протягом життя". Тобто кожен має право почати або продовжити навчання в будь-якому європейському університеті та здобути будь-який ступінь протягом всього життя. "Єдина структура кваліфікацій". Мається на увазі, що студенти по всій Європі у рамках навчання на одній спеціальності вивчатимуть однакові предмети. Крім того, буде створено єдиний перелік спеціальностей. Студент зможе бути впевненим, що отримавши кваліфікацію, роботодавці за кордоном зрозуміють що саме він вивчав. "Поєднання освіти й науки", вузи мають стати центрами, в яких науковий процес нерозривно поєднаний з навчанням.

Болонський процес та студентське самоврядування

Останнім часом велика увага приділяється участі студентства в Болонському процесі. Наприклад, згідно з Паризьким комюніке, студентство - повноправний партнер в управлінні вищою освітою. І на зустрічі міністрів освіти в **Празі** було зазначено: "що залучення студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів у створенні і формуванні Європейського простору вищої освіти потрібне і бажане. ...що студенти повинні брати участь і випивати на організацію і зміст освіти в університетах та інших вищих навчальних закладах."

На **Берлінській** конференції міністрів вищої освіти Європи, 2003 року, було підтримано участь студентства в Болонському процесі й зазначено, що тільки активна участь усіх партнерів у процесі може забезпечити його довгостроковий успіх. "Студентство - повноправний партнер в управлінні вищою освітою. Міністри закликають університети й студентство до активнішої участі в управлінні вищою освітою. Міністри наголошують на потребі забезпечити гідні умови проживання та навчання для студентів".

В основі Болонського процесу лежать такі документи:

- Велика хартія університетів (Болонья, 1988 р.),
<http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/7/#1>
- Лісабонська конвенція (Лісабон, 1999р.),
<http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/y#1>
- Сорбонська декларація (Париж, Сорбона, 1998 р.),
<http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/1/#2>
- Болонська декларація (Болонья, 1999р.),

<http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/2/>
- Празьке комюніке (Прага, 2001 р.),
<http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/3/>
- Берлінське комюніке (Берлін, 2003 р.),
<http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/5/>

Всеукраїнські організації студентського самоврядування

Всеукраїнська студентська рада при Президенті України

Була створена Л. Кучмою Указом №1128 від 22.11.2001р. з метою "більш повного врахування позицій студентської молоді при виробленні та реалізації державної політики у сферах освіти, праці, соціального становлення та розвитку молоді, а також налагодження конструктивної взаємодії між органами державної влади й студентськими організаціями та органами студентського самоврядування вищих навчальних закладів України".

Головою ради став В. Литвин, тодішній голова Адміністрації Президент, заступником голови - В. Семиноженко, тодішній віце-прем'єр-міністр, секретарем ради - Андрій Черних. До складу ради увійшли студенти різних вузів, які на той час уже закінчили своє навчання. Формально рада продовжує існувати, але фактично діяльності немає. Форма ради - дорадчий орган при Президентові. Інтернет-сайт ради: www.studrada.org.ua

Українська асоціація студентського самоврядування

Українська асоціація студентського самоврядування (УАСС) на добровільних засадах об'єднує і координує діяльність органів студентського самоврядування вузів України. УАСС позиціонує себе як національний студентський союз. УАСС було засновано в листопаді 2002 року як громадську організацію. Організаційна будова Асоціації засновано на засадах колективного членства. Колективними членами УАСС є студентські колективи вузів та їхні підрозділи, представлені відповідними виборними органами студентського самоврядування.

У листопаді 2003 року між міністерством освіти і науки України та Асоціацією укладено Договір про співпрацю. З травня 2003 року УАСС є консультативним членом ESIB (національних союзів студентів у Європі). Наприкінці 2004 року УАСС внесла до Верховної Ради України проекту закону "Про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо самоврядування студентів і аспірантів".

Виконувач обов'язків президента УАСС - Олексій Кляшторний.
E-mail: uass@ua.fm, uasspres@yahoo.co.uk

Всеукраїнська студентська рада при Міністерстві освіти і науки

Всеукраїнська студентська рада створена в травні 2005 року як консультативно-дорадчий орган при Міністерстві освіти і науки. ВСР позиціонує себе, як добровільне об'єднання органів студентського самоврядування вузів України.

Рада складається з конференції, студентської колегії та секретаріату, Членами конференції можуть бути представники ОСС кожного вузу. До Всеукраїнської студентської ради входять близько 300 студентів, що представляють понад 230 вищих навчальних закладів України. До колегії обираються представники від області. У більшості це голови або заступники голів органів студентського самоврядування відповідного навчального закладу.

У липні 2005 року ВСР підписала Меморандум про співпрацю з Міністерством освіти і науки України.

Керівник секретаріату - Іван Слободяник. Інтернет-сайт: www.studrada.info.

Крім цих організацій, що безпосередньо займаються студентським самоврядуванням є й інші всеукраїнські студентські організації.

Українська студентська спілка - молодіжна громадська організація, заснована 1989р. Очолує УСС Станіслав Куценко. Інтернет-сайт: www.uss.org.ua.

Студентське братство - молодіжна громадська організація. Очолує організацію Олег Яценко.

Асоціація правозахисник організаторів студентів - утворена 1996 року, об'єднує профспілкові організації 299 вузів. Президент - Георгій Труханов. Інтернет-сайт: www.apos.grg.ua.

Всеукраїнська рада студентів - молодіжна громадська організація, заснована

2001 року, що об'єднує студентські профспілки. Голова ВРС - Олександр Яцунь.

Права студентів

Слід пам'ятати, що одне із найголовніших завдань студентського самоврядування - захист прав студентів. Звісно, описати всі конкретні права в одному розділі неможливо, для цього знадобилася б окрема книжка. Тут ми спробуємо тільки показати групи студентських прав.

Права студентів регулюються Конституцією України, законами України "Про освіту" та "Про вищу освіту", іншими законами України (наприклад, Законом про забезпечення молоді першим робочим місцем), нормативно-правовими актами Президента та Кабінету Міністрів України (наприклад, постановою Кабміну про перелік платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами), наказами та розпорядженнями Міністерства освіти та науки України, статутами вузів, внутрішніми положеннями вузів.

Серед документів вузів необхідно особливо підкреслити: статут вузу, положення про організацію навчального процесу, правила внутрішнього розпорядку. Крім спеціальних "студентських" прав, студенти, як звичайні громадяни, мають всі права громадянина. І про це не слід забувати.

У навчанні та науковій діяльності студенти мають право на:

- навчання для здобуття певного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів;
- вибір закладу освіти, форми навчання, освітніх програм, позакласних занять;
- додаткову відпустку, скорочений робочий час, інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням;
- здобуття додаткової освіти;
- одержання направлення на навчання, стажування до інших закладів освіти, в тому числі за кордон;
- участь у науково-дослідній, дослідно-конструкторській та інших видах наукової діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах;
- перерву у навчанні у закладі освіти.

У навчально-побутовому секторі студенти мають право на:

- користування навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою базою закладу освіти;
- доступ до інформації в усіх галузях знань;
- безпечні й нешкідливі умови навчання та праці.

Житлово-побутові права:

- на недоторканість житла;
- користуватися приміщеннями навчального й культурно-побутового призначення, обладнанням і майном гуртожитку;
- вимагати своєчасного ремонту або зміни обладнання, меблів, постільних речей та іншого майна гуртожитку, а також усунення недоліків у побутовому забезпеченні;
- обирати раду студентського гуртожитку та бути обраним до її складу;
- брати участь через студентську раду у вирішенні питань, пов'язаних із покращенням житлово-побутових умов, оформленні житлових кімнат і приміщень гуртожитку, роботи обслуговуючого персоналу та інших;
- звертатися зі скаргами до керівництва університету що до роботи обслуговуючого персоналу й житлово-побутових умов;
- брати участь у культурно-масових заходах, роботі секцій, клубів гуртожитку за інтересами.

Соціальні права:

- право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника та в інших випадках, передбачених законодавством;
- забезпечення стипендіями, гуртожитками, інтернатами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- користування послугами закладів охорони здоров'я, засобами лікування, профілактики захворювань та зміцнення здоров'я.

Права громадського сектору:

- особисту або через своїх представників участь у громадському самоврядуванні, в обговоренні, вирішенні питань удосконалення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту тощо;

- право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації;
- право на свободу думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;
- збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи й демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування.

Перелічені права і свободи студентів не є вичерпними.

Післямова

Ні в кого не викликає сумніву, що саме студентське самоврядування покликане захищати права студентів і бути їхнім представником в адміністрації вузу. Щоб це сталося, студентам потрібно самоорганізуватися й створити потужний, незалежний і дієвий орган студентського самоврядування. Такої мети досягти буде вкрай нелегко.

Безумовно, що крім самих студентів ніхто не створить потужного студентського самоврядування. Мета цього посібника полягає в допомозі студентам - надати необхідну інформацію, поради, поділитися досвідом. Звісно, у межах однієї книжки не можна написати все про студентське самоврядування, повністю показати, яким воно має бути.

Насправді, як саме буде діяти студентське самоврядування у твоєму вузі, залежить від тебе. Бо ти - частка студентської громади, головна частка, яка зветься студент і яка зрушує все у вузі.

Тому, студенте, вперед!

P.S. Прочитавши книжку, не ховай її до шафи, а дай прочитати своїм колегам, які теж беруть участь у студентському самоврядуванні. Не сумнівайся, потім ти обов'язково почувеш подяку.

Зміст

До читача.....	5
Вступ.....	6
Органи студентського самоврядування.....	6
"Права" органів студентського самоврядування.....	8
Організація внутрішньої роботи ОСС.....	9
Лідерство.....	12
Робота зі студентами.....	14
Взаємодія з адміністрацією.....	18
Типовий план заходів ОСС.....	22
Як створити ОСС.....	23
Вибори до ОСС, конференція студентів.....	26
Структури студентського самоврядування.....	34
Положення про студентське самоврядування.....	37
ОСС та профспілки.....	39
Співпраця з іншими організаціями.....	45
Нормативно-правова база у сфері студентського самоврядування.....	46
Законопроекти про студентське самоврядування.....	48
Досвід європейських країн у сфері студентського самоврядування.....	51
Болонський процес.....	54
Всеукраїнські організації студентського самоврядування.....	56
Права студентів.....	57
Післямова.....	58

Як студентам самотійно вирішувати власні проблеми й відстоювати свої права, не чекати на якесь чудо? Усе просто — необхідно створити й зміцнювати студентське самоврядування у своєму вузі. Саме про те, як це зробити і йдеться в цьому посібнику.

